

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

Μελέτη Κοστολόγησης Ιδιωτικών Παιδικών Σταθμών

Δρ. Λεωνίδας Βατικιώτης
Δρ. Δημήτρης Γιακούλας
Γιώργος Θανόπουλος

2022

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

Μελέτη Κοστολόγησης Ιδιωτικών Παιδικών Σταθμών

Δρ. Λεωνίδα Βατικιώτης

Δρ. Δημήτρης Γιακούλας

Γιώργος Θανόπουλος

ΑΘΗΝΑ 2022

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων

Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας

Αριστοτέλους 46, 104 33 Αθήνα

Τηλ: 210 8846852, Φαξ: 210 884653

Email: info@imegsevee.gr

www.imegsevee.gr

Τίτλος: «Μελέτη κοστολόγησης ιδιωτικών παιδικών σταθμών»

Τύπος δημοσίευσης: Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Χρονολογία δημοσίευσης: Απρίλιος 2022

Συγγραφείς: Δρ. Λεωνίδα Βατικιώτης, Δρ. Δημήτρης Γιακούλας & Γιώργος Θανόπουλος

Επιμέλεια: Ιωάννα Προφύρη

Σχεδιασμός - Σελιδοποίηση: Γιάννης Μισεντζής

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βατικιώτης Λ., Γιακούλας Β., Γ. Θανόπουλος (2022), «Μελέτη κοστολόγησης ιδιωτικών παιδικών σταθμών», Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, σσ. 52

**Μελέτη
Κοστολόγησης
Ιδιωτικών
Παιδικών
Σταθμών**

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	8
Μέρος πρώτο	
1. Σκοπιμότητα μελέτης κοστολόγησης	10
2. Η εξωοικογενειακή φροντίδα παιδιών	11
3. Η υφιστάμενη κατάσταση των παιδικών σταθμών στην Ελλάδα	13
4. Η Δράση «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής»	15
Μέρος δεύτερο	
5. Διαδικασία έρευνας και περιγραφή δείγματος	18
6. Βασικά ευρήματα της έρευνας	19
7. Ποσοστιαία διάρθρωση κόστους επιχειρήσεων	22
7.1 Σταθερό κόστος	22
7.2 Μεταβλητό κόστος	26
7.3 Μικτό κόστος	29
8. Μοναδιαίο κόστος	30
9. Διάρθρωση κόστους επιχειρήσεων σε απόλυτα μεγέθη	31
9.1 Σταθερό κόστος	31
9.2 Μεταβλητό κόστος	33
9.3 Μικτό κόστος	35
10. Ανάλυση νεκρού σημείου	36
10.1 Ανάλυση κόστους	36
10.2 Ανάλυση εσόδων	37
11. Βασικά συμπεράσματα και προτάσεις	42
Επίμετρο – Επιπτώσεις της αύξησης των τιμών ενέργειας στο κόστος λειτουργίας των ιδιωτικών παιδικών σταθμών	43
Βιβλιογραφία	46
Παράρτημα	47

Εισαγωγή

Μετά από πρωτοβουλία της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Παιδικών Σταθμών, (ΠΟΣΙΠΣ) ανατέθηκε στο Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ) η εκπόνηση μιας μελέτης στην οποία να αποτιμάται αφενός το κόστος λειτουργίας των ιδιωτικών παιδικών σταθμών και αφετέρου η βιωσιμότητά τους, λαμβάνοντας υπόψη ότι ένα σημαντικό μέρος της δραστηριότητάς τους εξαρτάται από την παροχή voucher προς τις οικογένειες με παιδιά προσχολικής ηλικίας μέσω της Δράσης «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής». Η μελέτη βασίστηκε σε έρευνα για την αποτίμηση του κόστους σε δείγμα παιδικών σταθμών, η οποία διενεργήθηκε μέσω ερωτηματολογίου και έγινε μεταξύ Σεπτεμβρίου και Οκτωβρίου του 2021.

Η μελέτη αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος, προσεγγίζεται το γνωστικό αντικείμενο της μελέτης. Ξεκινά με την παράθεση πληροφοριών για τη σκοπιμότητα μιας μελέτης κοστολόγησης και τη σημασία της εξωοικογενειακής φροντίδας παιδιών και συνεχίζει με την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης των παιδικών σταθμών στην Ελλάδα και την περιγραφή της Δράσης «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής».

Το δεύτερο μέρος, που αποτελεί και το πιο ουσιαστικό κομμάτι της μελέτης, ξεκινά με την περιγραφή της διαδικασίας εκπόνησης της μελέτης και την περιγραφή του δείγματος. Στη συνέχεια, βάσει των αποτελεσμάτων της έρευνας, γίνεται μια αποτίμηση της ποσοστιαίας διάρθρωσης του κόστους των επιχειρήσεων. Προκειμένου να υπάρξει μια πιο απτή εικόνα του κόστους, ακολουθεί η αποτίμηση της διάρθρωσης του κόστους σε απόλυτα μεγέθη για έναν τυπικό παιδικό σταθμό που φιλοξενεί 70 παιδιά. Για να γίνει αυτό εφικτό, εφαρμόστηκε στάθμιση στις παρατηρήσεις του δείγματος.

Με βάση τα μεγέθη απόλυτου κόστους που προέκυψαν από τη στάθμιση, εφαρμόζεται ανάλυση νεκρού σημείου, προκειμένου να διερευνηθεί η βιωσιμότητα των παιδικών σταθμών με δεδομένες τις υφιστάμενες τιμές των vouchers της Δράσης Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής. Στην ανάλυση αυτή χρησιμοποιήθηκαν τρία διαφορετικά σενάρια, στο καθένα από τα οποία προσομοιώνονται μία τυπική και δύο ακραίες περιπτώσεις. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης δείχνουν ότι με βάση τις σημερινές τιμές των vouchers, οι παιδικοί σταθμοί δεν είναι οικονομικά βιώσιμοι. Στο πλαίσιο των συμπερασμάτων αυτών, καταλήγουμε σε προτάσεις για ενδεικτικές τιμές των voucher, με τις οποίες οι παιδικοί σταθμοί μπορούν να γίνουν βιώσιμοι.

Η μελέτη ολοκληρώνεται με συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής.

Μέρος πρώτο

1. Σκοπιμότητα μελέτης κοστολόγησης

Κοστολόγηση είναι η μέθοδος προσδιορισμού του κόστους μίας επιχείρησης μέσω συστηματικής συγκέντρωσης, κατάταξης, καταγραφής και επιμερισμού των δαπανών της, ώστε να προσδιοριστεί το κόστος παραγωγής των προϊόντων ή/και των παραγωγικών διαδικασιών ή/και των υπηρεσιών της. Κατά τη διάρκεια της κοστολογικής διαδικασίας, συγκεντρώνονται λεπτομερείς πληροφορίες για κάθε στοιχείο που συνεισφέρει στη διαμόρφωση του κόστους παραγωγής των προϊόντων ή των υπηρεσιών μιας επιχείρησης.

Η χρησιμότητα της κοστολόγησης έγκειται στον ακριβή υπολογισμό του κόστους, προκειμένου να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα της επιχείρησης και η τιμολόγηση των αγαθών ή των υπηρεσιών που παράγει.

Ως κόστος ορίζεται η αξία των συντελεστών παραγωγής που συνδυάζονται για να δημιουργηθούν αγαθά ή/και υπηρεσίες. Συνεπώς, χαρακτηριστικά γνωρίσματα του κόστους είναι τα ακόλουθα:

- α) έχει δαπανηθεί συγκεκριμένη ποσότητα χρήματος σε συντελεστές παραγωγής,
- β) η επιχείρηση έχει προβεί σε συγκεκριμένες τακτικές δαπάνες,
- γ) το κόστος παραγωγής και διάθεσης είναι ενσωματωμένο στο αγαθό ή την υπηρεσία.

Συγκρίνοντας πώς διαμορφώνεται το κόστος μεταξύ διαφορετικών χρονικών περιόδων, ο επιχειρηματίας μπορεί να βγάλει τα συμπεράσματά του σχετικά με το ποιες παραγωγικές διαδικασίες και μέθοδοι είναι οικονομικές, αντιοικονομικές ή οικονομικότερες των υπολοίπων. Ο εντοπισμός των αποκλίσεων του κόστους μπορεί να βοηθήσει τον/την επιχειρηματία να αναδιατάξει τις δυνάμεις της επιχείρησής του/της, ώστε να επιτύχει την ελαχιστοποίηση του κόστους της και τη μεγιστοποίηση του κέρδους της. Με βάση τα παραπάνω, η κοστολόγηση είναι ιδιαίτερα σημαντική για:

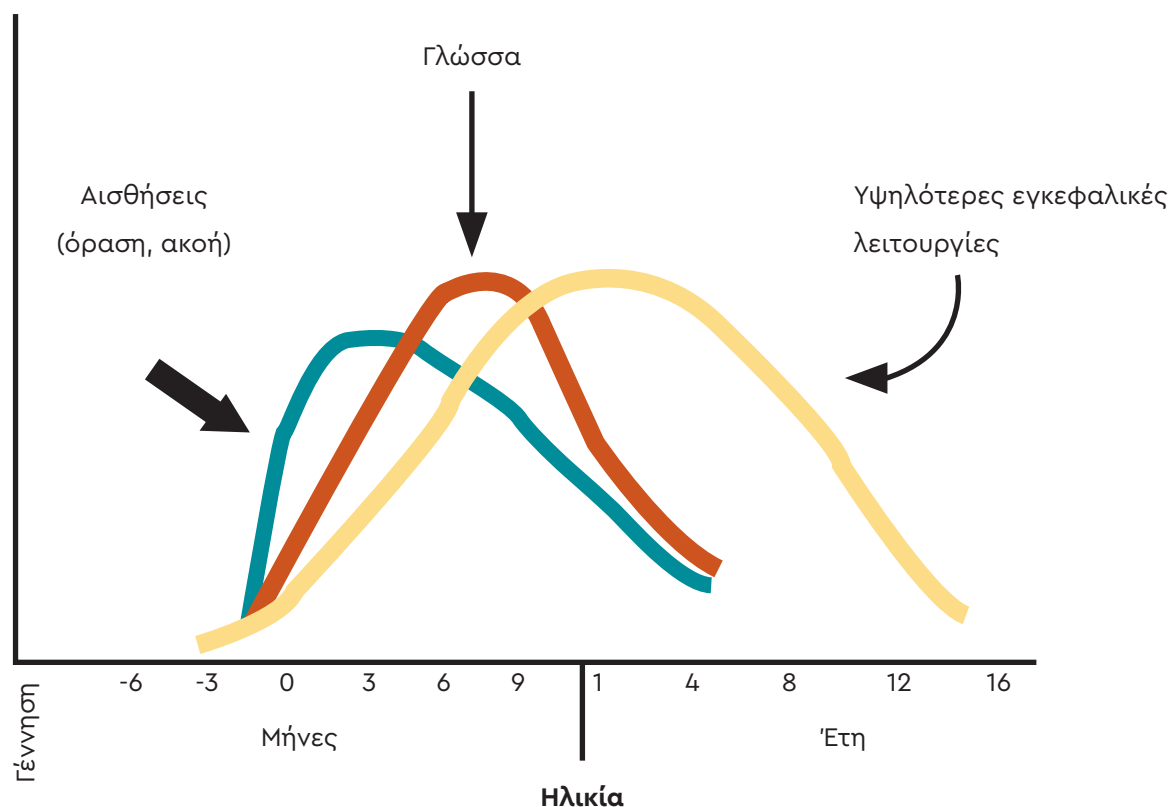
- Τον προσδιορισμό των πηγών κόστους κάθε προϊόντος και υπηρεσίας και του επιμερισμού των γενικών εξόδων της επιχείρησης
- Τη μείωση του κόστους παραγωγής
- Τη λήψη αποφάσεων με γνώμονα τη βελτιστοποίηση της αποτελεσματικότητας της επιχείρησης
- Την τιμολόγηση ενός προϊόντος ή μίας υπηρεσίας

2. Η εξωοικογενειακή φροντίδα παιδιών

Οι ρίζες των σύγχρονων συστημάτων κοστολόγησης εντοπίζονται στα μέσα του 19^{ου} αιώνα στην Αγγλία και τις ΗΠΑ στην κορύφωση της πρώτης βιομηχανικής επανάστασης, στην αυγή της δεύτερης και εξελίχθηκαν περαιτέρω στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Η ανάγκη για βελτιστοποίηση της διοίκησης των μεγάλων, πλέον, παραγωγικών μονάδων έκανε επιτακτική την ανάγκη ανάπτυξης τυποποιημένων και συγκρίσιμων μεθόδων για τον προσδιορισμό του κόστους των επιχειρήσεων δεδομένου ότι μέχρι τότε αυτός στηριζόταν περισσότερο στη διαίσθηση του επιχειρηματία.

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, η ηλικία μεταξύ 0 και 6 ετών θεωρείται ιδιαίτερα κρίσιμη για τη γλωσσική, γνωστική και ιδιαίτερα κοινωνική ανάπτυξη του ατόμου δεδομένου ότι έως αυτήν την ηλικία έχει αναπτυχθεί το σύνολο σχεδόν των λειτουργιών του εγκεφάλου.

Γράφημα 1. Φάσεις ανάπτυξης του ανθρώπινου εγκεφάλου

Πηγή: Tinajero A. & Loizillon, A. (2018)

Ως εκ τούτου, η προσχολική αγωγή των παιδιών είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ανάπτυξή τους. Παραδοσιακά η προσχολική αγωγή στις δυτικές χώρες παρέχόταν στα παιδιά στο οικογενειακό περιβάλλον. Όμως η βιομηχανική επανάσταση άρχισε να επιτάσσει την ανάγκη για εξωοικογενειακή φροντίδα των παιδιών, λόγω της αυξανόμενης συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, με τη δημιουργία ιδρυμάτων στα οποία φρόντιζαν τα παιδιά εργαζόμενων γονέων, χωρίς όμως να δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάπτυξη άλλων πτυχών της προσωπικότητάς τους.

Καθώς αυξανόταν η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, ειδικά κατά τους δύο παγκοσμίους πολέμους που ακολούθησαν, τα ιδρύματα αυτά πλήθαιναν ανά την Ευρώπη, ενώ άρχισε να δίνεται ιδιαίτερα έμφαση και στον ρόλο τους ως προς την ανάπτυξη των παιδιών σωματικά, κοινωνικά δημιουργικά, συναισθηματικά, γνωστικά. Σήμερα, τα κέντρα προσχολικής αγωγής δεν παρέχουν απλά υπηρεσίες φύλαξης των παιδιών, αλλά κυρίως τους παρέχουν

τις βάσεις που είναι απαραίτητες τόσο για την προσαρμογή τους στο Δημοτικό, όσο και για την υπόλοιπη ζωή τους. Άλλωστε, σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει, η υψηλής ποιότητας φροντίδα και αγωγή αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την ανάπτυξη των γλωσσικών και διανοητικών ικανοτήτων, των δεξιοτήτων, της μνήμης, της κοινωνικοποίησης και της ομαλής συμπεριφοράς.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η προσχολική αγωγή αποτελεί έναν σημαντικό δείκτη κοινωνικής ευημερίας, καθώς, μεταξύ άλλων, συνδέεται με τη μείωση του επιπέδου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Ποσοτικά μπορεί να μετρηθεί από το ποσοστό συμμετοχής των παιδιών σε δομές προσχολικής αγωγής και ποιοτικά από τις παρεχόμενες υπηρεσίες, το παιδαγωγικό πλαίσιο, την οργάνωση και την αξιολόγηση κάλυψης των αναγκών παιδιών και γονέων. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι ένας από τους τρεις υποδείκτες που απαρτίζουν τον Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών είναι τα χρόνια σχολικής παρακολούθησης συμπεριλαμβανομένης και της προσχολικής αγωγής.

Η προσχολική αγωγή, πέρα από τα οφέλη που έχει για την ανάπτυξη του ανθρώπου, έχει σημαντικά οφέλη και για την οικονομική ανάπτυξη, δεδομένου ότι δίνει τη δυνατότητα και στους δύο γονείς να συμμετέχουν αδιάλειπτα στην αγορά εργασίας.

Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕ έχει δώσει ιδιαίτερη έμφαση, αφού σύμφωνα με έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2011), η προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα συμβάλλει στην αποτροπή της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, που συνδέεται σε σημαντικό βαθμό με τον κίνδυνο φτώχειας και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

3. Η υφιστάμενη κατάσταση των παιδικών σταθμών στην Ελλάδα

Θεσμικό πλαίσιο

Σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, στην Ελλάδα η προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα προσφέρεται από:

- α)** Βρεφικούς, βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς αρμοδιότητας κυρίως των Δήμων.
- β)** Ιδιωτικές δομές προσχολικής αγωγής και φροντίδας κερδοσκοπικού και μη χαρακτήρα, καθώς και μονάδες απασχόλησης βρεφών ή/και παιδιών για λίγες ώρες και βρεφονηπιακούς σταθμούς ολοκληρωμένης φροντίδας.
- γ)** Νηπιαγωγεία, δημόσια και ιδιωτικά, αρμοδιότητας του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Η προσχολική εκπαίδευση που παρέχεται στα νηπιαγωγεία υπάγεται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και άπτεται του ενδιαφέροντος της παρούσας μελέτης.¹ Η λειτουργία των δημοτικών παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών διέπεται από τον «Πρότυπο Κανονισμό Λειτουργίας Δημοτικών Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών» (Κοινή Υπουργική Απόφαση 41087/29-11-2017).

Όσον αφορά στους ιδιωτικούς παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς που αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας μελέτης, η λειτουργία τους επιβλέπεται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, ενώ οι προϋποθέσεις για την άδεια ίδρυσης και λειτουργίας τους καθορίζονται από την υπουργική απόφαση Δ22/οικ. 11828/293 (ΦΕΚ 1157/2017). Με βάση το ανωτέρω πλαίσιο, Μονάδα Φροντίδας Προσχολικής Αγωγής και Διαπαιδαγώγησης (Μονάδα Φ.Π.Α.Δ.) είναι η μονάδα που φροντίζει βρέφη ή/και παιδιά μέχρι την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση για ορισμένο χρονικό διάστημα της ημέρας, παρέχοντάς τους συγκεκριμένες υπηρεσίες και εξασφαλίζει σε αυτά τα ακόλουθα:

- Υγιεινή και ασφαλή παραμονή, προσαρμοσμένη στις ανάγκες της ηλικιακής κατηγορίας των φιλοξενουμένων παιδιών, σε κτήριο κατασκευασμένο σύμφωνα με τις οριζόμενες στα άρθρα 5 και 6 της παρούσης, τεχνικές προδιαγραφές.
- Απασχόληση, διαπαιδαγώγηση, παιχνίδι, ψυχαγωγία, ανάπαυση, ψυχολογική βοήθεια, ανάλογα με την ηλικία.
- Μέριμνα για την ομαλή ψυχοσυναισθηματική και υγιεινή ανάπτυξη των παιδιών και παροχή συμβουλευτικής ενημέρωσης και υποστήριξης στις οικογένειές τους.
- Υγιεινή και επαρκή διατροφή – όταν παρέχεται – με σωστή ποιοτική σύνθεση για κάθε παιδί.
- Φροντίδα για την ατομική καθαριότητά τους, καθώς και την καθαριότητα των χώρων της Μονάδας Φ. Π.Α.Δ.
- Τακτική ιατρική παρακολούθηση

Αναφορικά με την κατηγοριοποίηση των Μονάδων Φροντίδας Προσχολικής Αγωγής και Διαπαιδαγώγησης, αυτή έχει ως εξής:

- Βρεφικοί σταθμοί για βρέφη από 2 μηνών μέχρι 2,5 χρονών, με ή χωρίς παροχή φαγητού (θα παρασκευάζεται οπωσδήποτε γάλα).

1 https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-education-and-care-33_el

- Παιδικοί Σταθμοί για παιδιά από 2,5 χρονών μέχρι την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση, με ή χωρίς παροχή φαγητού.
- Βρεφονηπιακοί σταθμοί για βρέφη και παιδιά από 2 μηνών μέχρι την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση, με ή χωρίς παροχή φαγητού. Για τα βρέφη θα παρασκευάζεται οπωσδήποτε γάλα.
- Μονάδες Απασχόλησης Βρεφών ή/και Παιδιών για λίγες ώρες (έως 4 ώρες), χωρίς παροχή φαγητού

Στο ανωτέρω ΦΕΚ περιγράφονται και όλες οι προδιαγραφές σχετικά με τις κτηριακές υποδομές που πρέπει να πληρούν οι μονάδες.

4. Η Δράση «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής»

Από το 2008 ξεκίνησε η Δράση «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» η οποία αφορά στην παροχή voucher σε οικογένειες για τη φιλοξενία των παιδιών σε ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Τα εν λόγω voucher αποτελούν σημαντικό μέρος της οικονομικής δραστηριότητας των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών.

Η Δράση χρηματοδοτείται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» 2014–2020 και τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα 2014–2020.

Πιο συγκεκριμένα, από τη Δράση ενισχύονται οι παρακάτω κατηγορίες μισθωτών, αυτοαπασχολούμενων και ανέργων:

- Μητέρες βρεφών, νηπίων και παιδιών.
- Μητέρες νηπίων, παιδιών, εφήβων και ατόμων με αναπηρία.
- Άτομα (γυναίκες και άνδρες) στα οποία έχει παραχωρηθεί με δικαστική απόφαση η επιμέλεια των παιδιών.
- Άτομα που βρίσκονται σε χηρεία, που επιθυμούν να εγγράψουν τα παιδιά τους σε δομές παροχής φροντίδας βρεφών, νηπίων, παιδιών και ατόμων με αναπηρία, ώστε να διασφαλιστεί η ισότιμη πρόσβασή τους στην εργασία μέσω της παροχής ποιοτικών υπηρεσιών καθώς και η ισότιμη πρόσβαση των ευπαθών ομάδων σε ποιοτικές κοινωνικές υπηρεσίες.

Κριτήριο για την επιλογή των δικαιούχων είναι το ετήσιο εισόδημα για το φορολογικό έτος 2020 να μην υπερβαίνει τα 27.000 € για γονείς με έως δύο παιδιά, τα 30.000 € για τρία, τα 33.000 € για τέσσερα και τα 36.000 € για ζευγάρια με πέντε παιδιά και άνω.

Οι ωφελούμενοι/ες της δράσης λαμβάνουν ένα voucher το αντίτιμο του οποίου καταβάλλεται για λογαριασμό τους στις μονάδες για την παροχή υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας βρεφών, νηπίων και παιδιών. Η αξία του voucher αναλύεται στον πίνακα 1.

Πίνακας 1. Αξία voucher δράσης «Εναρμόνιση οικογενειακής & επαγγελματικής ζωής»

	Χωρίς σίτιση	Με σίτιση
Βρέφη από 2 μηνών έως 2,5 ετών	2.375 €	2.945 €
Βρέφη από 8 μηνών έως 2,5 ετών	2.375 €	2.945 €
Προ-νήπια από 2,5 ετών έως την εγγραφή τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση	1.805 €	2.375 €
Προ-νήπια με αναπηρία από 2,5 ετών έως 6,5 ετών	5.000 €	

Πηγή: ΕΕΤΑΑ

Σημειώνεται δε, ότι η αξία των voucher δεν καλύπτει το κόστος μετακίνησης (με εξαίρεση τα προ-νήπια με αναπηρία), ενώ δεν καλύπτει και μία σειρά από άλλες ειδικές υπηρεσίες - δραστηριότητες που παρέχονται από τους Σταθμούς (όπως μουσικοκινητική αγωγή, μουσική, χορός, κολύμβηση, μπαλέτο, αθλητικές δραστηριότητες, εικαστικά, θεατρικό παιχνίδι, παρακολούθηση ξενόγλωσσων μαθημάτων, επισκέψεις σε μουσεία, παρακολούθηση θεατρικών ή άλλων παραστάσεων, εκδηλώσεων, εκπαιδευτικές εκδρομές κ.ά.), που δεν αφορούν στη βασική απασχόληση - διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Ως εκ τούτου, οι μονάδες δύνανται να χρεώσουν επιπροσθέτως τις οικογένειες χρηστών/τριών voucher που κάνουν χρήση των ανωτέρω υπηρεσιών.

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της δράσης για την περίοδο 2020-2021, συνολικά 79.501 βρέφη και νήπια έγιναν επιλέξιμα για φιλοξενία μέσω της Δράσης. Στον πίνακα 2 φαίνεται η κατανομή ανά Περιφέρεια:

Πίνακας 2. Αριθμός παιδιών της δράσης «Εναρμόνιση οικογενειακής & επαγγελματικής ζωής» ανά περιφέρεια (2020–2021)

Περιφέρεια	ΒΡΕΦΗ	ΚΔΑΠ	ΚΔΑΠ-ΜΕΑ / ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ	ΝΗΠΙΑ	Σύνολο
Αν. Μακεδονίας και Θράκης	1.714	3.090	802	2.536	8.142
Αττικής	9.649	3.910	483	13.628	27.670
Βορείου Αιγαίου	506	318	27	790	1.641
Δυτικής Ελλάδας	2.515	8.256	498	2.943	14.212
Δυτικής Μακεδονίας	839	3.073	267	1.230	5.409
Ηπείρου	1.381	3.716	253	1.546	6.896
Θεσσαλίας	2.539	8.667	470	3.228	14.904
Ιονίων Νήσων	777	1.207	86	936	3.006
Κεντρικής Μακεδονίας	7.422	20.913	2.041	9.165	39.541
Κρήτης	3.487	1.363	178	3.707	8.735
Νοτίου Αιγαίου	936	702	188	1.313	3.139
Πελοποννήσου	1.773	3.037	249	2.260	7.319
Στερεάς Ελλάδας	1.002	1.731	94	1.679	4.506
Γενικό Σύνολο	34.540	59.983	5.636	44.961	145.120
%	23,80%	41,30%	3,90%	31,00%	100,00%

Πηγή: ΕΕΤΑΑ

Μέρος δεύτερο

5. Διαδικασία έρευνας και περιγραφή δείγματος

Για την εκπόνηση της μελέτης πραγματοποιήθηκε έρευνα μέσω δομημένου ερωτηματολογίου με ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου στο οποίο συμπεριλαμβάνονταν όλες οι κατηγορίες κόστους των ιδιωτικών παιδικών σταθμών καθώς και άλλες απαραίτητες πληροφορίες όπως η δυναμικότητα και η γεωγραφική περιοχή των δομών. Η συλλογή στοιχείων πραγματοποιήθηκε με αποστολή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που παρέπεμπε σε διαδικτυακό σύνδεσμο για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου στην πλατφόρμα jotform. Το ηλεκτρονικό μήνυμα εστάλη από τη ΠΟΣΙΠΣ προς τα μέλη της. Το διάστημα διεξαγωγής της έρευνας ήταν μεταξύ 14 Σεπτεμβρίου 2021 και 20 Οκτωβρίου 2021. Συμπληρώθηκαν πλήρως 32 ερωτηματολόγια και με βάση την επεξεργασία αυτού του δείγματος εκπονήθηκε η μελέτη.

Τα στοιχεία που ζητήθηκαν να απαντηθούν μέσω του ερωτηματολογίου από τους ιδιοκτήτες Παιδικών Σταθμών αφορούσαν το έτος 2019, και ως εκ τούτου το Μοναδιαίο Κόστος έχει υπολογιστεί με βάση τα στοιχεία του ως άνω έτους.

Κατ' επέκταση, τα στοιχεία που παρατίθενται κατωτέρω δεν συμπεριλαμβάνουν τις όποιες επιπτώσεις υπέστησαν οι ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί λόγω της εκδήλωσης της πανδημίας που επηρέασε δυσμενώς τη λειτουργία τους, δεδομένου ότι συμπεριλαμβάνονταν μεταξύ των κλάδων που ανέστειλαν τη λειτουργία τους με κρατική εντολή.

Επιπλέον, δεν συμπεριλαμβάνονται οι αρνητικές επιπτώσεις του πληθωρισμού και ιδίως η κατακόρυφη αύξηση των τιμών ενέργειας που καταγράφεται όλο και πιο έντονα από το δεύτερο εξάμηνο του 2021 και ένθεν, αυξάνοντας, όπως είναι επόμενο, τα κόστη των επιχειρήσεων.

Ως εκ τούτου, τα μοναδιαία κόστη που αναλύονται στη συνέχεια εύλογα μπορούν να θεωρηθούν ως υποεκτιμημένα, αφού δεν συμπεριλαμβάνουν τις επιπτώσεις της πανδημίας και κυρίως τις επιπτώσεις από τις ανατιμήσεις, ιδίως εκείνες που σχετίζονται με το ενεργειακό κόστος.

6. Βασικά ευρήματα της έρευνας

Το 34,4% των ιδιωτικών παιδικών σταθμών του δείγματος συγκεντρώνεται στην Αττική, έναντι του υπόλοιπου 65,6% που επιμερίζεται στην υπόλοιπη Ελλάδα. Αξίζει να σημειωθεί ότι σχετικά υψηλή συγκέντρωση ιδιωτικών παιδικών σταθμών παρατηρείται και στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης όπου βρίσκεται το 12,5% του δείγματος.

Η πλειονότητα των ιδιωτικών παιδικών σταθμών του δείγματος (71,9%) φιλοξενεί βρέφη και νήπια, το 25% φιλοξενεί μόνο νήπια και το 3,1% μόνο βρέφη.

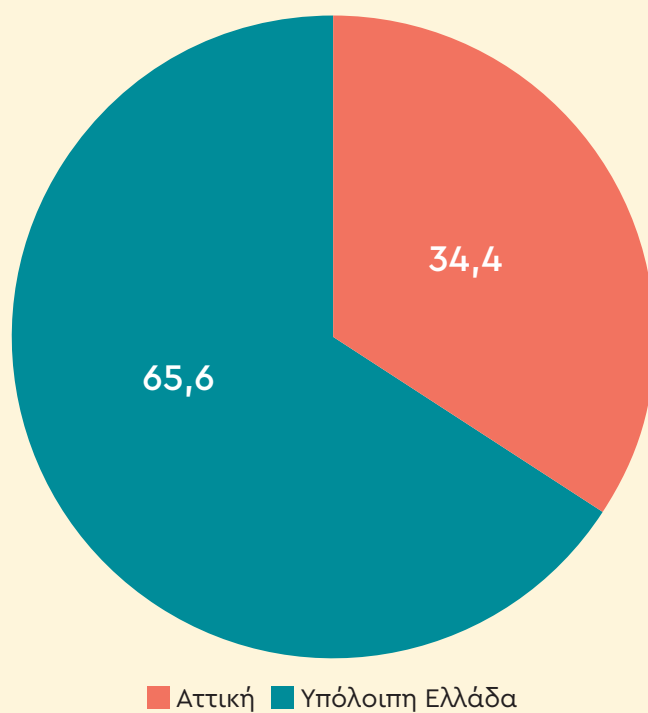
Η πλειονότητα των ιδιωτικών παιδικών σταθμών του δείγματος χρησιμοποιούν σχολικά λεωφορεία (78,1%). Από την άλλη μεριά, μόλις το 21,9% των ιδιωτικών παιδικών σταθμών δεν έχουν σχολικά λεωφορεία, που σημαίνει ότι δεν παρέχουν αυτήν την υπηρεσία.

Το 57,1% των ιδιωτικών παιδικών σταθμών του δείγματος που δεν έχουν σχολικά λεωφορεία εντοπίζονται γεωγραφικά στην Υπόλοιπη Ελλάδα, ενώ το υπόλοιπο 43,9% που βρίσκεται στην Αττική αφορά πολύ μικρές μονάδες και συγκεκριμένα ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς που φιλοξενούν μεσοσταθμικά 38 παιδιά.

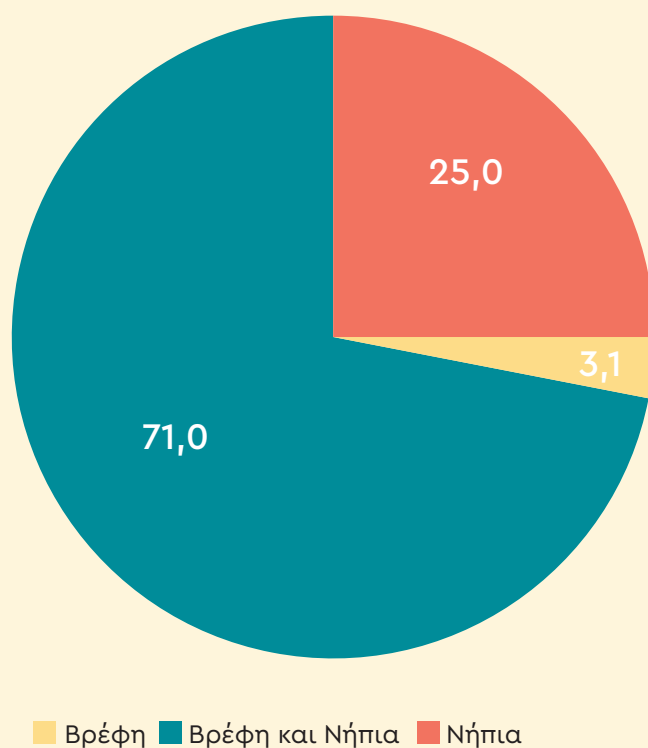
Όσον αφορά στους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς του δείγματος με σχολικά λεωφορεία, αξίζει να σημειωθεί πως κατά μέσο όρο έχουν 1,8 σχολικά λεωφορεία, ενώ ο μέσος όρος επένδυσης για την αγορά των σχολικών λεωφορείων ανέρχεται στα 60.914,3€. Θα πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι μόνο το 36% των ιδιωτικών παιδικών σταθμών του δείγματος έχουν προβεί σε μερική, μάλιστα, ανανέωση του στόλου τους, δηλαδή έχουν επενδύσει σε αγορά σχολικών λεωφορείων από το 2012 και μετά. Ο μέσος όρος επένδυσης για αγορά σχολικών λεωφορείων των ιδιωτικών παιδικών σταθμών του δείγματος που ανανέωσαν μερικώς τον στόλο τους ανέρχεται σε 47.633,3 € και αφορά μεσοσταθμικά 1,4 οχήματα.

Το 34,4% των ιδιωτικών παιδικών σταθμών του δείγματος έχει ιδιόκτητο κτήριο, έναντι του 65,6% που μισθώνει τη δομή του. Το 81,8% των δομών επένδυσαν στην κτηριακή εγκατάσταση τα τελευταία 25 χρόνια. Ο μέσος όρος επένδυσης των δομών αυτών του δείγματος ήταν στα 747.777,8 €.

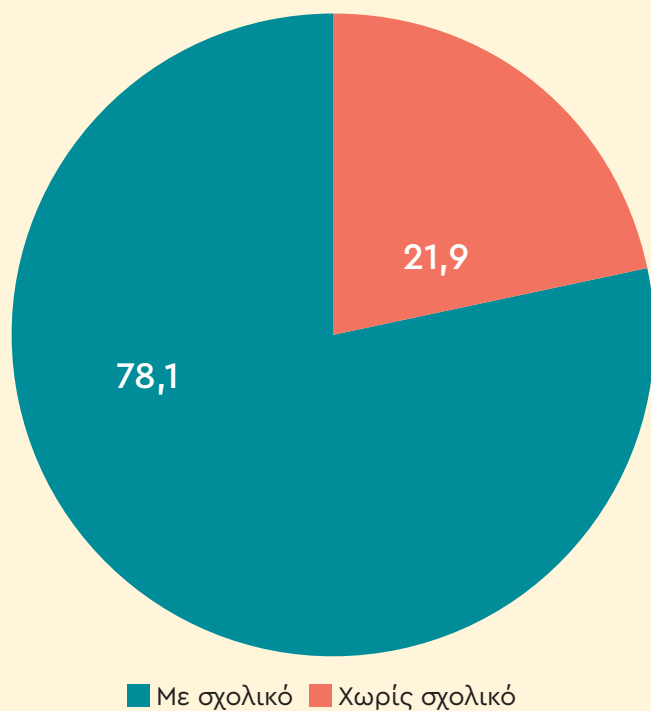
Γράφημα 2. Γεωγραφική κατανομή ιδιωτικών παιδικών σταθμών

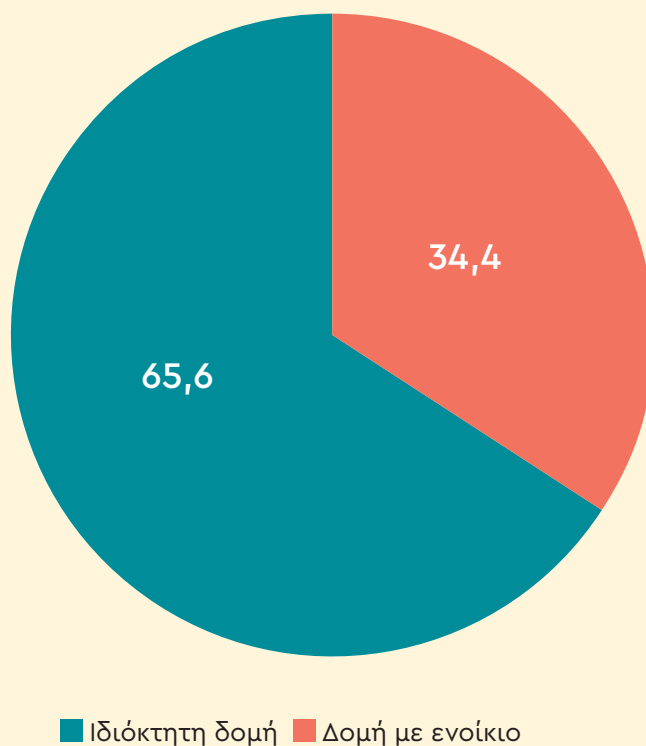
Γράφημα 3. Κατανομή ιδιωτικών παιδικών σταθμών δείγματος με βάση τα παιδιά που φιλοξενούν

Γράφημα 4. Κατανομή ιδιωτικών παιδικών σταθμών δείγματος με βάση τη χρήση ή μη σχολικών λεωφορείων

Γράφημα 5. Κατανομή ιδιωτικών παιδικών σταθμών δείγματος με βάση το καθεστώς ιδιοκτησίας των κτηριακών εγκαταστάσεων

7. Ποσοστιαία διάρθρωση κόστους επιχειρήσεων

Στην παρούσα ενότητα επιχειρείται ανάλυση της διάρθρωσης του κόστους των επιχειρήσεων του κλάδου. Αποτυπώνουμε την κάθε κατηγορία κόστους ως ποσοστό επί του συνολικού κόστους της επιχείρησης. Δεδομένου ότι το δείγμα μας αποτελείται από επιχειρήσεις διαφορετικού μεγέθους, υπολογίζουμε το ποσοστό κάθε κατηγορίας κόστους επί του συνόλου για κάθε επιχείρηση ξεχωριστά και στη συνέχεια υπολογίζουμε τον μέσο όρο των ποσοστών αυτών.

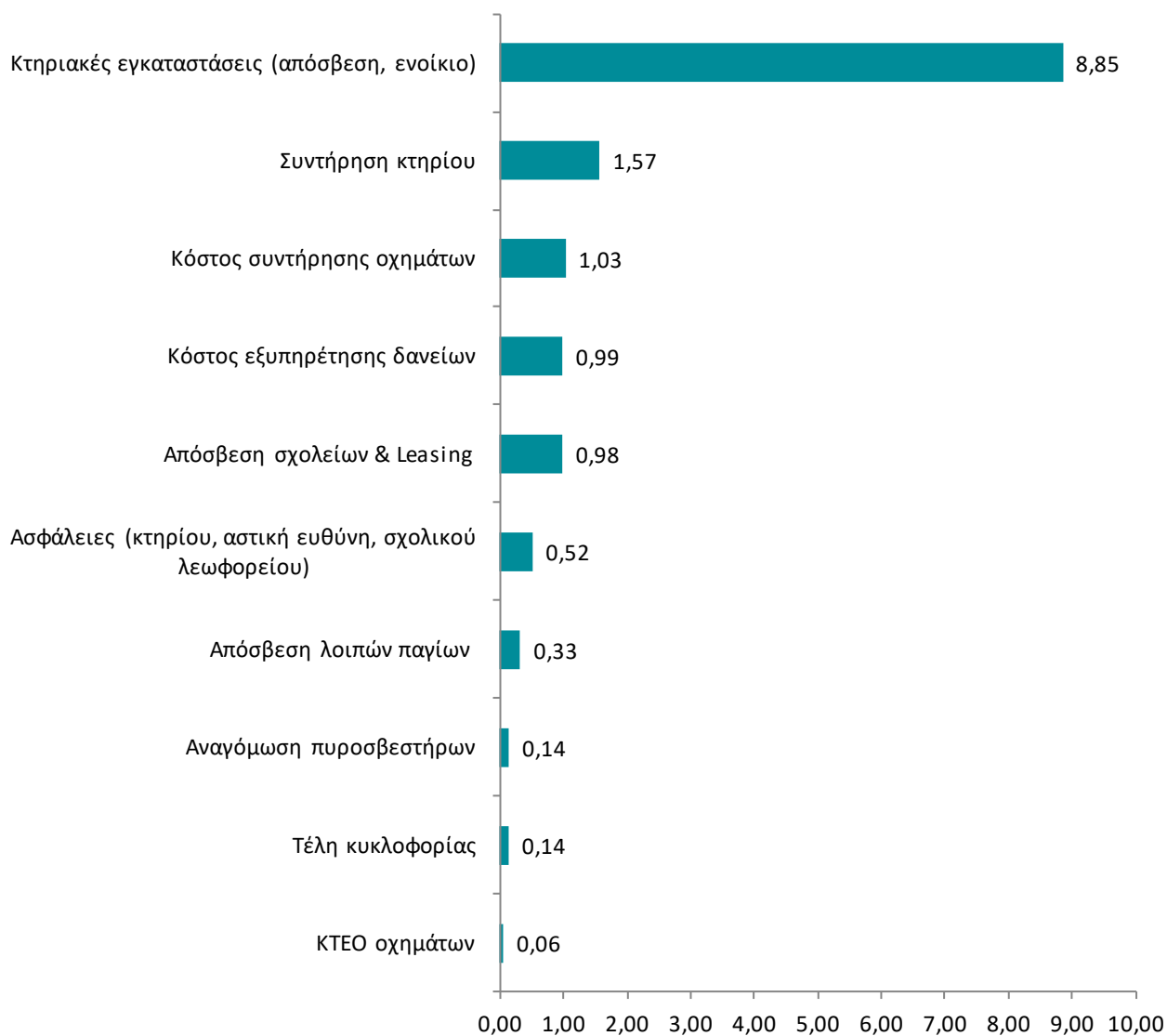
7.1 Σταθερό κόστος

Σταθερό κόστος είναι το μέρος του κόστους της επιχείρησης που δεν μεταβάλλεται καθώς μεταβάλλεται η ποσότητα του παραγόμενου προϊόντος.

Υπό το πρίσμα αυτό, στο σταθερό κόστος της επιχείρησης έχουμε συμπεριλάβει τις παρακάτω κατηγορίες δαπανών των επιχειρήσεων:

- Απόσβεση κτηρίου
- Ενοίκιο (εάν το κτήριο δεν είναι ιδιόκτητο)
- Κόστος εξυπηρέτησης δανείων (Συμπληρώνεται μόνο η αποπληρωμή των τόκων σε ετήσια βάση).
- Συντήρηση κτηρίου
- Ασφάλειες (κτηρίου, αστικής ευθύνης, σχολικού λεωφορείου)
- Αναγόμωση πυροσβεστήρων
- Απόσβεση λοιπών παγίων
- Απόσβεση σχολικών & leasing
- ΚΤΕΟ οχημάτων
- Τέλη κυκλοφορίας
- Κόστος συντήρησης οχημάτων

Γράφημα 6. Σταθερά κόστη, ως % επί του συνολικού κόστους

Για τον υπολογισμό του σταθερού κόστους δεν λάβαμε υπόψη μόνο τις δαπάνες του έτους έρευνας για απόκτηση νέου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού αλλά και τις αποσβέσεις παρελθουσών δαπανών για την απόκτηση κεφαλαιουχικού εξοπλισμού που βάρυναν και το έτος αναφοράς της έρευνας.

Για τον υπολογισμό των ετήσιων αποσβέσεων του παγίου κεφαλαίου χρησιμοποιήθηκαν οι παρακάτω συντελεστές ετήσιας απόσβεσης με βάση το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο.

Πίνακας 3. Συντελεστές ετησίων αποσβέσεων παγίων

Κατηγορία ενεργητικού επιχείρησης	Συντελεστής φορολογικής απόσβεσης (% ανά φορολογικό έτος)
<ul style="list-style-type: none"> ■ Κτήρια ■ Κατασκευές ■ Εγκαταστάσεις ■ Βιομηχανικές και ειδικές εγκαταστάσεις ■ Μη κτηριακές εγκαταστάσεις ■ Αποθήκες και σταθμοί, περιλαμβανομένων των παραρτημάτων τους (και ειδικών οχημάτων φορτοεκφόρτωσης). 	4%
<ul style="list-style-type: none"> ■ Εδαφικές εκτάσεις που χρησιμοποιούνται σε εξόρυξη και λατομεία, εκτός αν χρησιμοποιούνται για τις υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης 	5%
<ul style="list-style-type: none"> ■ Εδαφικές εκτάσεις ■ Έργα τέχνης ■ Αντίκες, κοσμήματα και άλλα πάγια στοιχεία ενεργητικού επιχειρήσεων που δεν υπόκεινται σε φθορά και αχρήστευση λόγω παλαιότητας, δεν υπόκεινται σε φορολογική απόσβεση. 	0%
<ul style="list-style-type: none"> ■ Μέσα μαζικής μεταφοράς 	5%
<ul style="list-style-type: none"> ■ Μηχανήματα ■ Εξοπλισμός εκτός Η/Υ και λογισμικού 	10%
<ul style="list-style-type: none"> ■ Μέσα μεταφοράς ατόμων 	16%
<ul style="list-style-type: none"> ■ Μέσα μεταφοράς εμπορευμάτων («εσωτερικές εμπορευματικές μεταφορές») 	12%
<ul style="list-style-type: none"> ■ Άυλα στοιχεία και δικαιώματα και έξοδα πολυετούς απόσβεσης 	10%
<ul style="list-style-type: none"> ■ Εξοπλισμός Η/Υ, κύριος και περιφερειακός ■ Λογισμικό 	20%
<ul style="list-style-type: none"> ■ Λοιπά πάγια στοιχεία της επιχείρησης 	10%

Ως αποτέλεσμα, για παράδειγμα, ένα λεωφορείο για τη μεταφορά των παιδιών που έχει συντελεστή ετήσιας απόσβεσης 16% αποσβένεται σε 6,25 έτη. Ένας παιδικός σταθμός που αγόρασε ένα τέτοιο λεωφορείο το 2015 έναντι 100.000 € θα έχει κόστος απόσβεσης κατά το έτος της έρευνας 16.000 €

Το σταθερό κόστος στο σύνολο του δείγματος ως ποσοστό ανέρχεται στο 14,61%. Σε απόλυτα νούμερα το σταθερό κόστος μεσοσταθμικά ανέρχεται στα 32.253,27 €.

Οι αποκλίσεις που υπάρχουν στις επιμέρους κατηγορίες είναι μικρές, αλλά όχι ασήμαντες. Στις δομές της Αττικής το σταθερό αντιπροσωπεύει το 15,46% του συνολικού κόστους, ενώ στην υπόλοιπη Ελλάδα το 14,16%. Στις δομές που φιλοξενούν βρέφη και νήπια το 15,47%, ενώ στις δομές που φιλοξενούν μόνο νήπια το 13,44%. Στις δομές με ιδιόκτητο κτήριο το σταθερό κόστος ανέρχεται στο 15,86% του συνόλου, ενώ στις δομές με ενοίκιο στο 13,95%. Στις δομές με σχολικό λεωφορείο το σταθερό ανέρχεται στο 14,96%, ενώ στις δομές χωρίς σχολικό στο 13,36%.

Εξετάζοντας τα επιμέρους κόστη που συνθέτουν το σταθερό κόστος, το μεγαλύτερο αφορά τις κτηριακές εγκαταστάσεις (απόσβεση κτηρίου ή ενοίκιο) κι ανέρχεται στο 8,85% του συνολικού κόστους. Στις δομές της Αττικής ως ποσοστό είναι μεγαλύτερο, φθάνοντας το 11,66%, σε σχέση με τις δομές της υπόλοιπης Ελλάδας όπου ανέρχεται στο 7,38%. Στις δομές που φιλοξενούν βρέφη και νήπια το σχετικό κόστος ανέρχεται στο 9,72%, ενώ στις δομές που φιλοξενούν μόνο νήπια φτάνει στο 7,35%. Στις δομές με ιδιόκτητο κτήριο το κόστος ανέρχεται στο 9,44%, ενώ στις δομές με ενοίκιο στο 8,55% του συνόλου. Στις δομές με σχολικό το κόστος των κτηριακών εγκαταστάσεων ως ποσοστό φτάνει το 8,58%, ενώ στις δομές χωρίς σχολικό το 9,85% του συνολικού κόστους.

Το δεύτερο σε ύψος κόστος, ως ποσοστό, εντός των σταθερών είναι η συντήρηση του κτηρίου, που ανέρχεται στο 1,57% για το σύνολο των δομών. Στις δομές της Αττικής ανέρχεται σε 1,29% του συνόλου, ενώ στις δομές της υπόλοιπης Ελλάδας σε 1,72%. Μεταξύ των δομών που φιλοξενούν βρέφη και νήπια η συντήρηση του κτηρίου απορροφά το 1,43% του κόστους, ενώ στις δομές που φιλοξενούν μόνο νήπια το 1,86%. Στις δομές με ιδιόκτητο κτήριο για τη συντήρηση αφιερώνεται το 0,82% του συνολικού κόστους, ενώ στις δομές με ενοίκιο το 1,97%. Οι δομές με σχολικό κατευθύνουν το 1,28% του κόστους στη συντήρηση του κτηρίου, ενώ οι δομές που στερούνται σχολικού αφιερώνουν περισσότερα, με το ποσοστό αυτό να ανέρχεται στο 2,62%.

Το τρίτο σε ποσοστό κόστος, μεταξύ των σταθερών, είναι το κόστος συντήρησης οχημάτων που συνολικά ανέρχεται στο 1,03% του κόστους. Εντός της Αττικής φτάνει στο 0,66% κι εκτός

είναι σχεδόν διπλάσιο: 1,22%. Μεταξύ των δομών που φιλοξενούν βρέφη και νήπια είναι 0,91% και στις δομές που φιλοξενούν μόνο νήπια, το κόστος συντήρησης οχημάτων είναι 1,52%. Στις δομές με ιδιόκτητο κτήριο το κόστος συντήρησης οχημάτων απορροφά το 1,01% του κόστους, ενώ στις δομές χωρίς ενοίκιο το 1,04%. Στις δομές με σχολικό απορροφά το 1,29% ενώ στις δομές χωρίς σχολικό είναι σχεδόν ανύπαρκτο και φτάνει το 0,08%.

Τέλος, το τέταρτο σε ποσοστό κόστος μεταξύ των σταθερών, ως ποσοστό επί του συνόλου, είναι το κόστος εξυπηρέτησης των δανείων, που φθάνει το 0,99%. Στις δομές της Αττικής ανέρχεται σε 0,6%, ενώ στην υπόλοιπη Ελλάδα σε 1,19%. Στις δομές που φιλοξενούν βρέφη και νήπια είναι 1,28%, ενώ στις δομές που φιλοξενούν μόνο νήπια 0,26%. Το κόστος εξυπηρέτησης δανείων στις δομές με ιδιόκτητο κτήριο ανέρχεται σε 1,59%, ενώ στις δομές με ενοίκιο 0,67%. Τέλος, στις δομές με σχολικό το κόστος εξυπηρέτησης δανείων ανέρχεται σε 1,26% και στις δομές χωρίς σχολικό είναι σχεδόν ανύπαρκτο.

7.2 Μεταβλητό κόστος

Μεταβλητό κόστος είναι το μέρος του κόστους της επιχείρησης που μεταβάλλεται, καθώς η ποσότητα του παραγόμενου προϊόντος μεταβάλλεται.

Υπό το πρίσμα αυτό, στο σταθερό κόστος της επιχείρησης έχουμε συμπεριλάβει τις παρακάτω κατηγορίες δαπανών των επιχειρήσεων:

Συνολικό κόστος προσωπικού και συνεργατών:

- Κόστος νηπιαγωγών
- Κόστος βρεφοκόμων
- Κόστος διοικητικού προσωπικού
- Κόστος καθαριστών/τριών
- Κόστος οδηγών
- Κόστος μάγειρα/ισσας
- Κόστος παιδίατρου / ψυχολόγου
- Κόστος λογιστή/τριας - νομικού

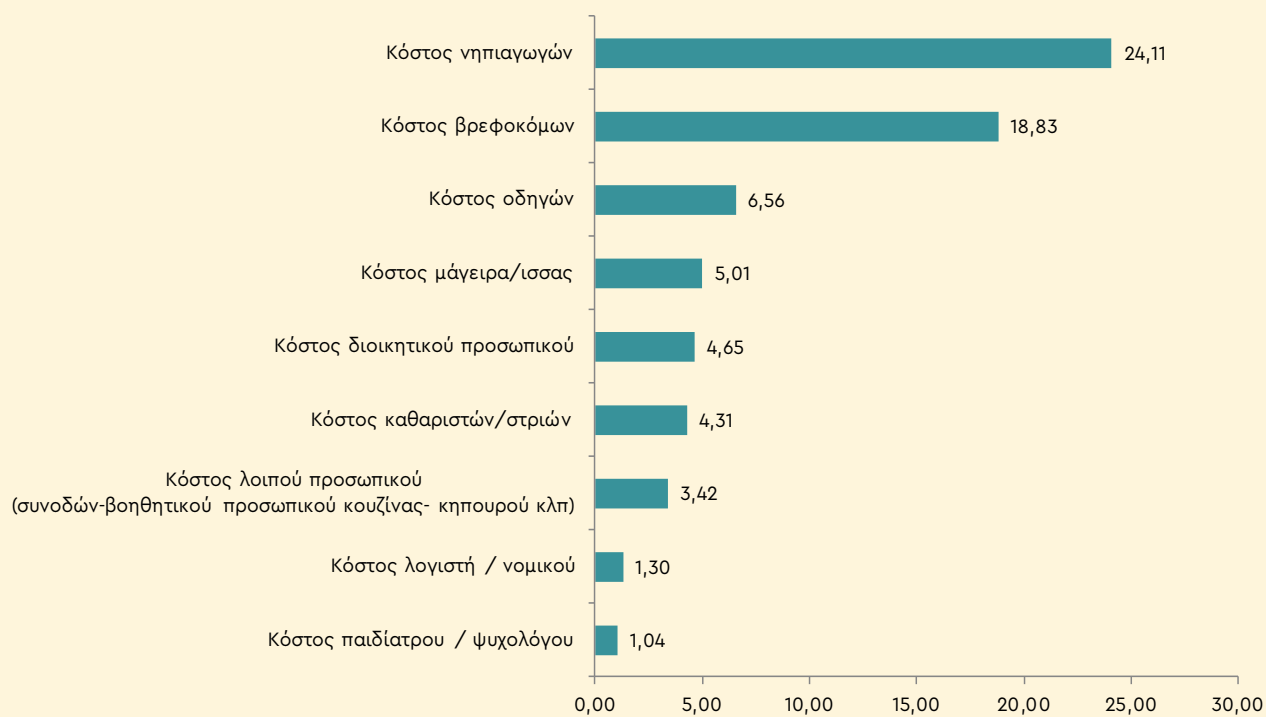
Το μεταβλητό κόστος στο σύνολο του δείγματος ανέρχεται στο 81,69%. Σε απόλυτα νούμερα το μεταβλητό κόστος μεσοσταθμικά ανέρχεται στα 209.451,33 €. Παρατηρούμε ότι στις δομές στην περιφέρεια Αττικής είναι ελαφρώς χαμηλότερο (80,49%) από τις δομές στην υπόλοιπη χώρα (82,39%) και αυτό προφανώς προκύπτει από τα υψηλότερα σταθερά και μικτά κόστη που έχουν οι δομές της Αττικής. Ελαφρώς χαμηλότερο είναι και το μεταβλητό κόστος στις δομές που φιλοξενούν βρέφη και νήπια (81,05%) απ' ό,τι στις δομές που απασχολούν μόνο νήπια (82,30%) και στις δομές με ιδιόκτητο κτήριο (80,08%) σε σχέση με τις δομές που εκμισθώνουν κτήριο (82,53%).

Αναφορικά με τη διάρθρωση του μεταβλητού κόστους για το σύνολο των επιχειρήσεων, το μεγαλύτερο μέρος του αποτελεί το κόστος προσωπικού το οποίο αποτελεί το 69,23% του συνολικού κόστους των επιχειρήσεων, με τα μεγαλύτερα κόστη να αφορούν τη μισθοδοσία των νηπιαγωγών και των βρεφοκόμων, με 24,11% και 18,83% αντίστοιχα, ενώ ακολουθεί το κόστος των οδηγών (6,56%), του/της μάγειρα/ισσας (5,01%), του διοικητικού προσωπικού (4,65%) των καθαριστών/τριών (4,31%) και ακολουθούν με χαμηλότερα ποσοστά διάφορες κατηγορίες διοικητικού και λοιπού προσωπικού και εξωτερικών συνεργατών/ιδών.

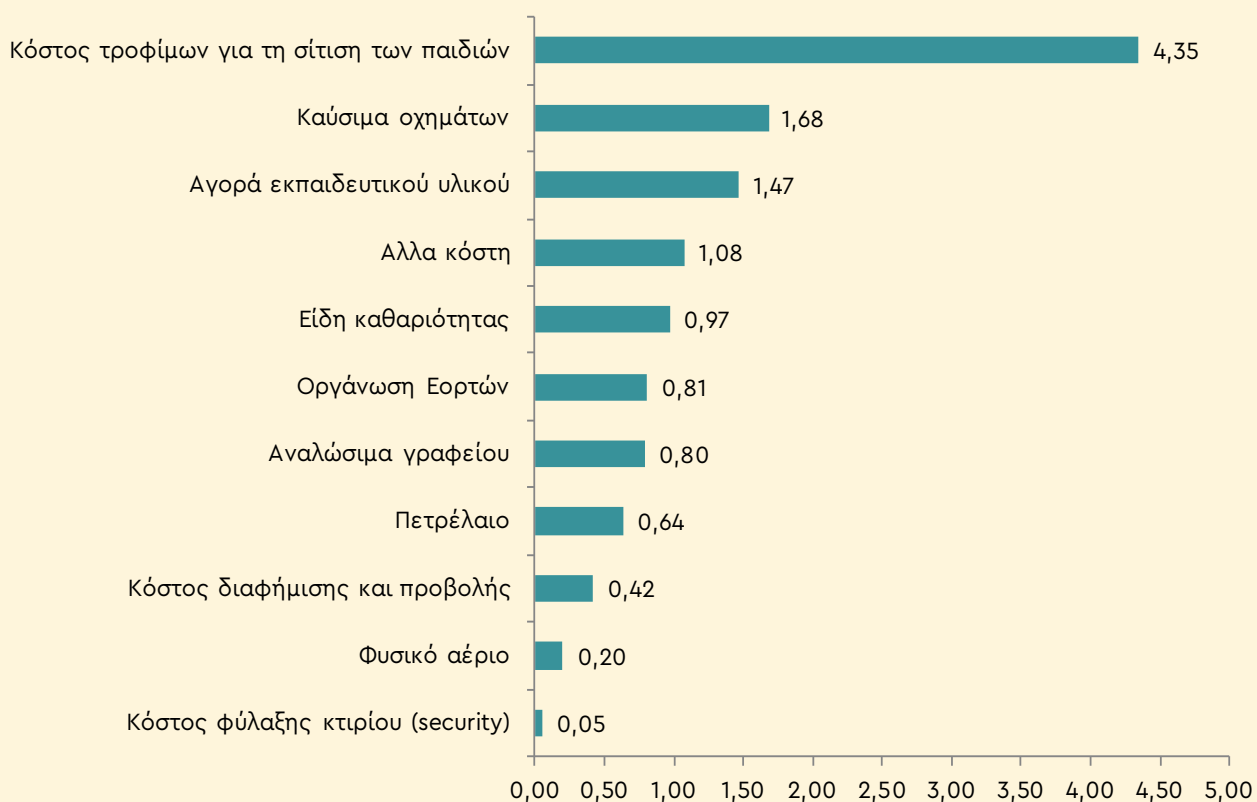
Δεδομένου ότι η προηγηθείσα ανάλυση του κόστους προσωπικού αφορούσε στον μέσο όρο του συνόλου των επιχειρήσεων, αξίζει να σημειωθεί ότι στο κόστος προσωπικού υπάρχει σημαντική ποσοστιαία διαφοροποίηση ανάμεσα στις μονάδες που διαθέτουν και αυτές που δεν διαθέτουν οδηγό, αφού στις πρώτες αποτελεί το 8,39% του συνολικού τους κόστους.

Πέραν του κόστους προσωπικού, στο μεταβλητό κόστος σημαντική βαρύτητα έχει και το κόστος τροφίμων για τη σίτιση των παιδιών, το οποίο ανέρχεται στο 4,35% του συνολικού κόστους, το κόστος αγοράς εκπαιδευτικού υλικού (1,47%), το κόστος πετρελαίου και φυσικού αερίου θέρμανσης (0,84%), καθώς και μια σειρά από άλλα επιμέρους λειτουργικά κόστη (αναλώσιμα, είδη καθαριότητας, οργάνωση εορτών, διαφήμιση, κ.λπ.), τα οποία ανέρχονται στο 4,13% του συνολικού κόστους. Τέλος, για τις μονάδες που διαθέτουν αυτοκίνητα τα καύσιμα των αυτοκινήτων αναλογούν στο 2,09% του συνολικού τους κόστους.

Γράφημα 7. Κόστη προσωπικού, ως % επί του συνολικού κόστους

Γράφημα 8. Άλλα λειτουργικά κόστη, ως % επί του συνολικού κόστους

7.3 Μικτό κόστος

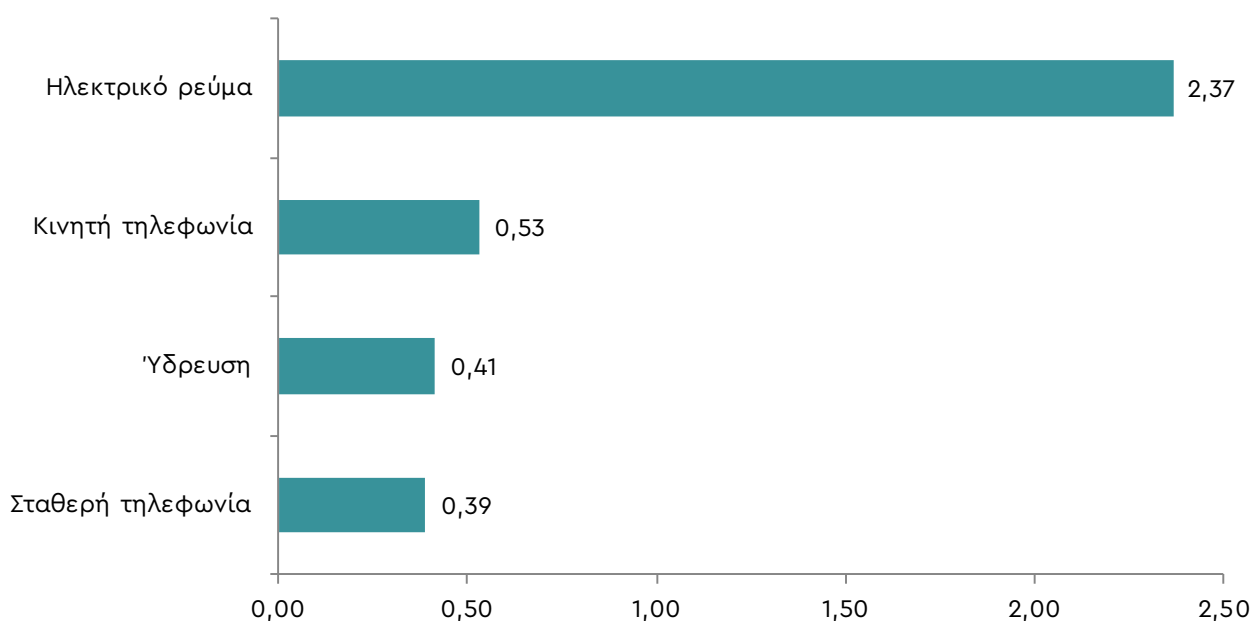
Το μικτό κόστος έχει τα χαρακτηριστικά του μεταβλητού και του σταθερού κόστους ταυτόχρονα. Ένα μέρος του έχει χαρακτηριστικά σταθερού και το υπόλοιπο έχει χαρακτηριστικά μεταβλητού κόστους.

Παραδείγματα μικτού κόστους είναι οι λογαριασμοί ηλεκτροδότησης, τηλεπικοινωνιών και ύδρευσης, αλλά ο χαρακτηρισμός μίας κατηγορίας κόστους ως μικτού καθορίζεται από την παραγωγική δραστηριότητα της εκάστοτε επιχείρησης. Στην περίπτωση μας έχουμε συμπεριλάβει στο μικτό κόστος τα παρακάτω κόστη:

- Σταθερή τηλεφωνία
- Κινητή τηλεφωνία
- Ηλεκτρικό ρεύμα
- Ύδρευση

Όπως προκύπτει, το κόστος του ηλεκτρικού ρεύματος ανέρχεται στο 2,37% του συνολικού κόστους των επιχειρήσεων, το κόστος τηλεπικοινωνιών στο 0,92% και το κόστος ύδρευσης στο 0,41%. Συνολικά ως ποσοστό επί του συνολικού κόστους το μικτό κόστος αντιστοιχεί στο 3,7%. Σε απόλυτα νούμερα το μικτό κόστος μεσοσταθμικά ανέρχεται στα 7.816,06 €.

Γράφημα 9. Μικτά κόστη, ως % επί του συνολικού κόστους

8. Μοναδιαίο κόστος

Τέλος, υπολογίσαμε το μοναδιαίο κόστος ανά επιχείρηση, δηλαδή το κόστος που ενέχει η φιλοξενία ενός παιδιού κατά μέσο όρο στην κάθε κατηγορία μονάδας. Με βάση τα απόλυτα μεγέθη του κόστους που δήλωσαν οι μονάδες του δείγματός μας, διαιρέσαμε με τον αριθμό των παιδιών που φιλοξενεί η καθεμία. Στη συνέχεια, υπολογίσαμε τον μέσο όρο των παρατηρήσεων και καταλήξαμε σε ένα μοναδιαίο κόστος για το σύνολο των επιχειρήσεων και ανά κατηγορία επιχειρήσεων αντίστοιχα. Για παράδειγμα στο σύνολο των δομών του δείγματος το συνολικό κόστος λειτουργίας μεσοσταθμικά καταγράφηκε στα 249.520,65 €, ενώ ο μέσος αριθμός των παιδιών που φιλοξενούν οι μονάδες του δείγματος ήταν 70 (19 βρέφη και 51 νήπια). Με βάση τα δεδομένα αυτά το μοναδιαίο κόστος λειτουργίας στο σύνολο των δομών του δείγματος υπολογίστηκε στα 3.564,58 €. Στο πίνακα 4 αποτυπώνονται τα μοναδιαία κόστη λειτουργίας τόσο στο σύνολο των δομών του δείγματος όσο και ανά κατηγορία.

Πίνακας 4. Μοναδιαίο κόστος

Σύνολο δομών	3.564,58€
Δομές Αττικής	3.931,41€
Δομές Υπόλοιπης Ελλάδας	3.479,89€
Δομές που φιλοξενούν βρέφη & νήπια	3.695,32€
Δομές που φιλοξενούν μόνο νήπια	3.042,32€
Δομές με ιδιόκτητο κτήριο	4.358,12€
Δομές με ενοίκιο	3.016,10€
Δομές με σχολικό ³	3.838,10€
Δομές χωρίς σχολικό	2.383,23€

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 4 το μοναδιαίο κόστος παρουσιάζει έντονες διαφοροποιήσεις ανάλογα με την γεωγραφική περιοχή, το είδος της μονάδας (παιδικός ή βρεφονηπιακός), την ιδιοκτησία της εγκατάστασης και τη χρήση ή μη σχολικών λεωφορείων. Για παράδειγμα, διαχωρίζοντας τις δομές με ενοίκιο με βάση τη γεωγραφική περιοχή προέκυψε ότι το μεσοσταθμικό μοναδιαίο κόστος για τις δομές με ενοίκιο της Αττικής ήταν 3.858,27 €, ενώ για τις δομές της υπόλοιπης Ελλάδας ήταν 2.697,02 €, κάτι που καταδεικνύει τις σημαντικές διαφοροποιήσεις που υπάρχουν μεταξύ περισσότερων της μίας μεταβλητών.

³ Αφαιρώντας τα κόστη, σταθερά και μεταβλητά (κόστος οδηγών, καυσίμων, συντήρησης, ΚΤΕΟ, τελών κυκλοφορίας, αποσβέσεων), που σχετίζονται με τη χρήση σχολικού λεωφορείου από τις δομές με σχολικό, προέκυψε ότι μεσοσταθμικά το μοναδιαίο κόστος των μονάδων αυτών ήταν 3.280,80 €, δηλαδή 897,57 € περισσότερο σε σύγκριση με τις μονάδες χωρίς σχολικό. Οι μονάδες που δεν διαθέτουν καθόλου σχολικό παρουσιάζουν μειωμένο κόστος και εξαιτίας άλλων παραγόντων. Με βάση το δείγμα οι μονάδες αυτές είναι πολύ μικροί ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί με χαμηλότερα κτηριακά και μισθολογικά κόστη που δραστηριοποιούνται σε επίπεδο γειτονιάς.

9. Διάρθρωση κόστους επιχειρήσεων σε απόλυτα μεγέθη

Στην παρούσα ενότητα επιχειρείται μια αποτύπωση του κόστους σε απόλυτα μεγέθη για μια μέση επιχείρηση του κλάδου. Δεδομένου ότι στο δείγμα μας υπήρχαν επιχειρήσεις διαφορετικών μεγεθών και υπήρξε συγκέντρωση πολλών μικρότερων επιχειρήσεων στο Νομό Αττικής σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα, προχωρήσαμε σε στάθμιση των δεδομένων των παρατηρήσεων με βάση τον μέσο αριθμό των παιδιών στο δείγμα σύμφωνα με παρακάτω τύπο.

$$100 \cdot \left(\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n a_i - a_i \right)$$

Στη συνέχεια, υπολογίσαμε τον μέσο όρο των σταθμισμένων παρατηρήσεων για κάθε επιμέρους κατηγορία κόστους.

Συγκεκριμένα, η παρακάτω ανάλυση παρουσιάζει το απόλυτο ανά κατηγορία κόστος που έχει μία τυπική επιχείρηση που φιλοξενεί 70 παιδιά.

9.1 Σταθερό κόστος

Εξετάζοντας το σταθερό κόστος ως απόλυτο μέγεθος και μέσο όρο, ανέρχεται σε 34.651,39 ευρώ. Τα έξοδα στέγασης των μονάδων αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος του σταθερού τους κόστους, αφού στο σύνολο του δείγματος τα έξοδα κτηριακών αποσβέσεων ανέρχονται στα 31.082,90 € και τα έξοδα ενοικίων στα 18.883,02 €.

Το σταθερό κόστος είναι σαφώς μεγαλύτερο στις δομές της Αττικής, όπου ανέρχεται στις 46.861,14€, έναντι 28.255,81€ στην υπόλοιπη Ελλάδα. Αυτό οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στα μεγαλύτερα κόστη στέγασης που έχουν οι μονάδες στην Αττική. Συγκεκριμένα, οι αποσβέσεις κτηρίων ανέρχονται στις 45.678,19€ στην Αττική, έναντι 23.785,26€ στην υπόλοιπη Ελλάδα, ενώ τα έξοδα ενοικίων στις 30.589,62€ στην Αττική, έναντι 11.678,95€ στην υπόλοιπη Ελλάδα.

Το αμέσως επόμενο μεγαλύτερο σταθερό κόστος αποτελούν οι αποσβέσεις αγοράς σχολικών λεωφορείων, οι οποίες ανέρχονται στα 7.352,93€ για όσες μονάδες διαθέτουν, κόστος στο οποίο προστίθενται και 424,81€ για τέλη κυκλοφορίας και 178,41€ για ΚΤΕΟ.

Το κόστος εξυπηρέτησης των τόκων των δανείων αποτελούν το τρίτο σημαντικότερο κόστος αφού ανέρχονται στα 6.624,86€ για το σύνολο του δείγματος. Από το δείγμα μας φαίνεται ότι το κόστος εξυπηρέτησης των τόκων είναι μεγαλύτερο για τις επιχειρήσεις που έχουν περισσότερα πάγια. Συγκεκριμένα είναι 7.018,19€ για τις επιχειρήσεις με ιδιόκτητο κτήριο, έναντι 6.231,54€ για τις επιχειρήσεις χωρίς ιδιόκτητο κτήριο. Επίσης, φαίνεται να μην υπάρχουν κόστη εξυπηρέτησης δανείων για τις επιχειρήσεις χωρίς αυτοκίνητο, έναντι 6.624,86€ για

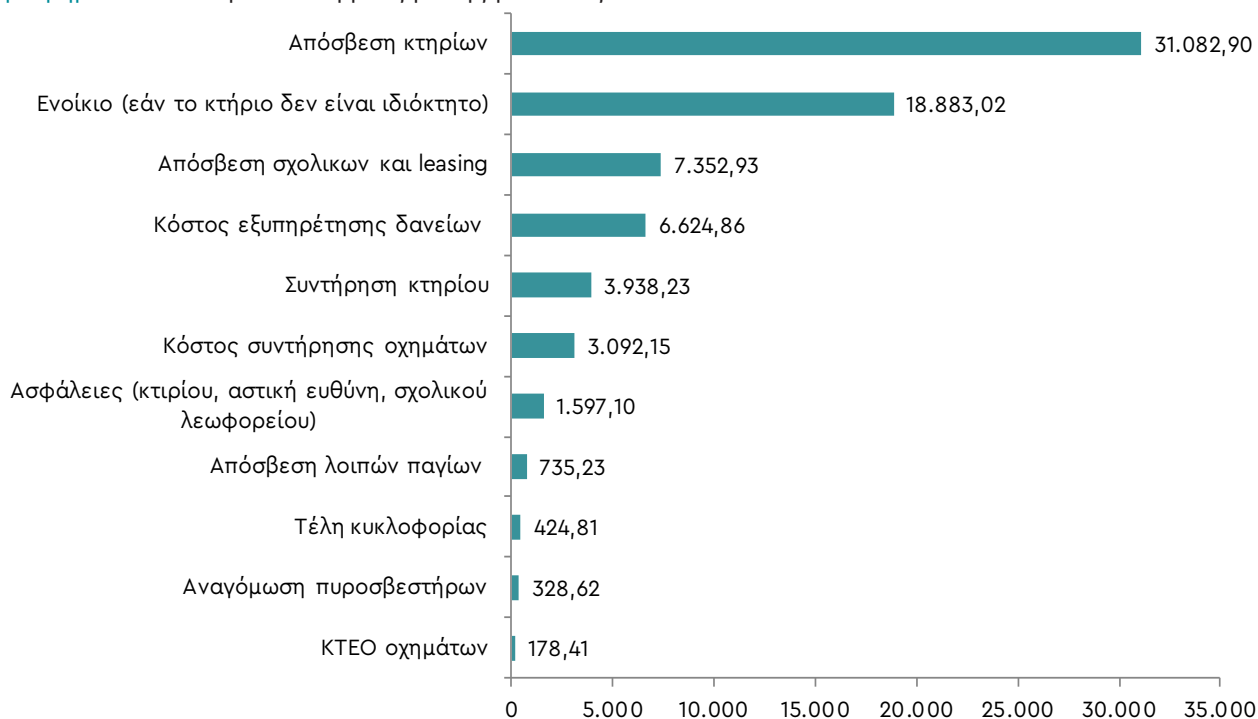
αυτές που διαθέτουν αυτοκίνητο².

Η συντήρηση των κτηριακών εγκαταστάσεων αποτελεί το επόμενο μεγαλύτερο σταθερό κόστος με 3.938,23€ στο σύνολο του δείγματος. Κι εδώ προκύπτει μεγαλύτερο κόστος για τις μονάδες που εδρεύουν στην Αττική. Συγκεκριμένα, 4.968,63€, έναντι των μονάδων στην υπόλοιπη Ελλάδα που φθάνει 3.474,54, ενώ μεγαλύτερο κόστος συντήρησης προκύπτει για τους σταθμούς που φιλοξενούν μόνο παιδιά (4.703,19€), έναντι των βρεφονηπιακών (3.646,81€).

Σημαντικό κόστος αποτελεί και η δαπάνη για ασφάλειες (κτηρίου, αστικής ευθύνης, σχολικού λεωφορείου), η οποία ανέρχεται κατά μέσο όρο στα 1.597,10€ για το σύνολο του δείγματος και είναι υψηλότερο για τις μονάδες της Αττικής (2.373,21€), έναντι των μονάδων στην υπόλοιπη Ελλάδα (1.270,32€). Όπως είναι αναμενόμενο, μεγαλύτερο κόστος ασφάλισης προκύπτει και για τις επιχειρήσεις που έχουν αυτοκίνητο μεταφοράς των παιδιών (1.795,33€), έναντι αυτών που δεν έχουν αυτοκίνητο (457,30€).

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί ότι το μεγαλύτερο σταθερό κόστος που προκύπτει για τις μονάδες της Αττικής, σε σχέση με τις μονάδες στην υπόλοιπη Ελλάδα, οφείλεται κατά ένα μεγάλο μέρος στο ότι οι πρώτες κατά κανόνα διαθέτουν σχολικό λεωφορείο σε αντίθεση με τις δεύτερες.

Γράφημα 10. Σταθερά κόστη μίας μέσης μονάδας 70 παιδιών

² Στο ερωτηματολόγιο καταγράψαμε μόνο το κόστος εξυπηρέτησης των τόκων των δανείων και όχι του κεφαλαίου. Θεωρούμε ότι το δανεισθέν κεφάλαιο απεικονίζεται στις αποσβέσεις των παγίων και των λειτουργικών δαπανών και ως εκ τούτου, εάν συμπεριλαμβάναμε το κόστος εξυπηρέτησης του κεφαλαίου θα αποτελούσε διπλοεγγραφή.

9.2 Μεταβλητό κόστος

Το μεταβλητό κόστος σε μία τυπική μονάδα 70 παιδιών ανέρχεται σε 200.412,14€, από τα οποία οι 166.120,88€ αφορούν σε κόστος προσωπικού.

Το ετήσιο κόστος για τη μισθοδοσία νηπιαγωγών και βρεφοκόμων φτάνει τα 122.918,22€ και είναι μεγαλύτερο στις μονάδες της Αττικής (145.870,67€), έναντι των μονάδων στην υπόλοιπη Ελλάδα (109.419,02€). Σημαντική διαφορά προκύπτει ανάμεσα στο κόστος αυτής της κατηγορίας για τους παιδικούς σταθμούς, που ανέρχεται σε 146.287,51€, έναντι των βρεφονηπιακών σταθμών, στους οποίους το κόστος της ίδιας της κατηγορίας ανέρχεται σε 117.341,61€.

Ακολουθεί το κόστος των οδηγών, το οποίο για τις μονάδες που διαθέτουν σχολικό λεωφορείο ανέρχεται στις 22.333,26€, και οι οποίες εντοπίζονται κατά κανόνα στην Αττική.

Το διοικητικό προσωπικό είναι το τρίτο κατά μέγεθος κόστος προσωπικού ανερχόμενο στις 20.306,93€ και είναι μεγαλύτερο στις μονάδες της Αττικής σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα (31.798,75€ έναντι 12.993,95€ αντίστοιχα), καθώς και στους παιδικούς σταθμούς σε σχέση με τους βρεφονηπιακούς (24.295,45€ έναντι 19.167,35€).

Το κόστος του/της μάγειρα/ισσας είναι το τέταρτο κατά σειρά κόστος με 14.148,78€ στο σύνολο του δείγματος και είναι υψηλότερο στην Αττική (16.207,64€) σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα (12.638,94€).

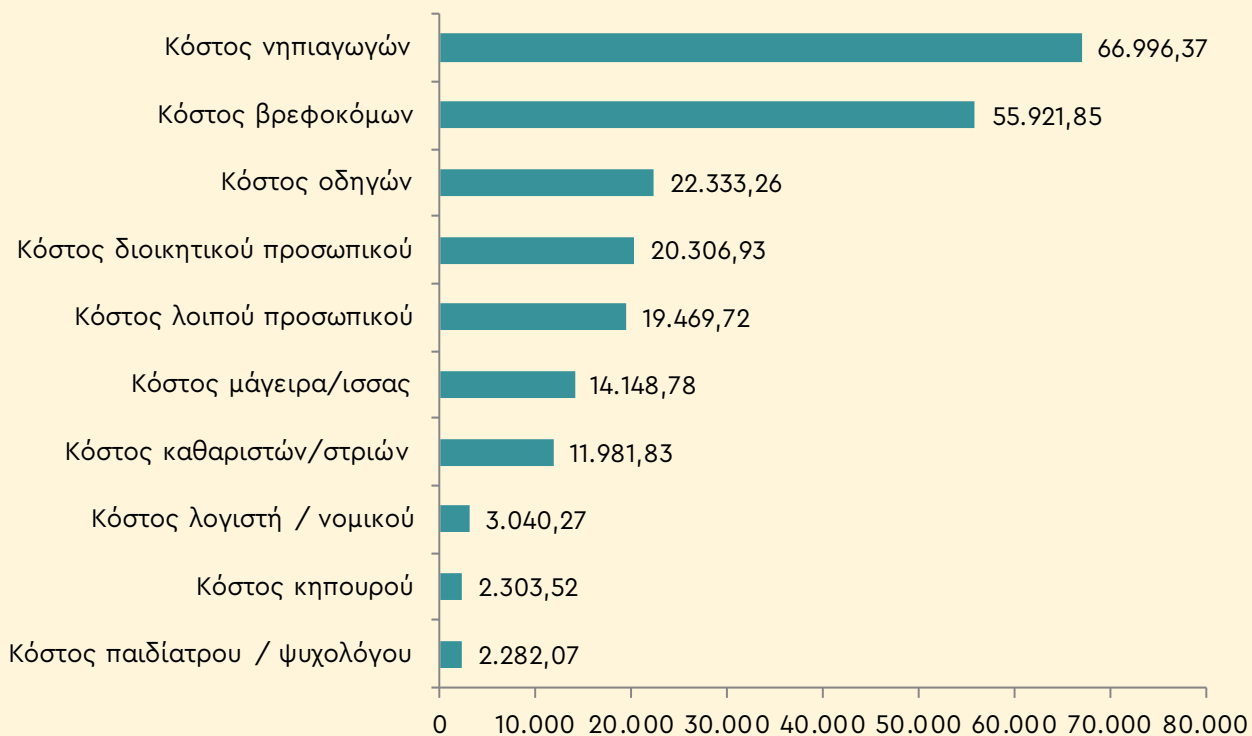
Τέλος, ακολουθεί το κόστος λοιπού βοηθητικού προσωπικού (συνοδών, βοηθητικού προσωπικού κουζίνας, κ.λπ.) που ανέρχεται αθροιστικά σε 19.469,72€ και είναι σαφώς μεγαλύτερο για τις επιχειρήσεις που διαθέτουν σχολικό λεωφορείο (20.780,33€), έναντι αυτών που δεν έχουν (6.363,64 €), καθώς και για τους παιδικούς σταθμούς (25.133,71€), έναντι των βρεφονηπιακών (18.211,06€). Δεν θα πρέπει να παραλείψουμε δε ότι υφίσταται και μία σειρά από άλλα κόστη προσωπικού και συνεργατών/ιδών όπως λογιστή/νομικού (3.040,27€), παιδίατρου και ψυχολόγων (2.282,07€), καθώς και κηπουρού (2.303,52€).

Πέραν του κόστους προσωπικού, υπάρχει και ένα σύνολο άλλων λειτουργικών δαπανών που ανέρχεται σε 43.894,69€ για μία μονάδα 70 ατόμων.

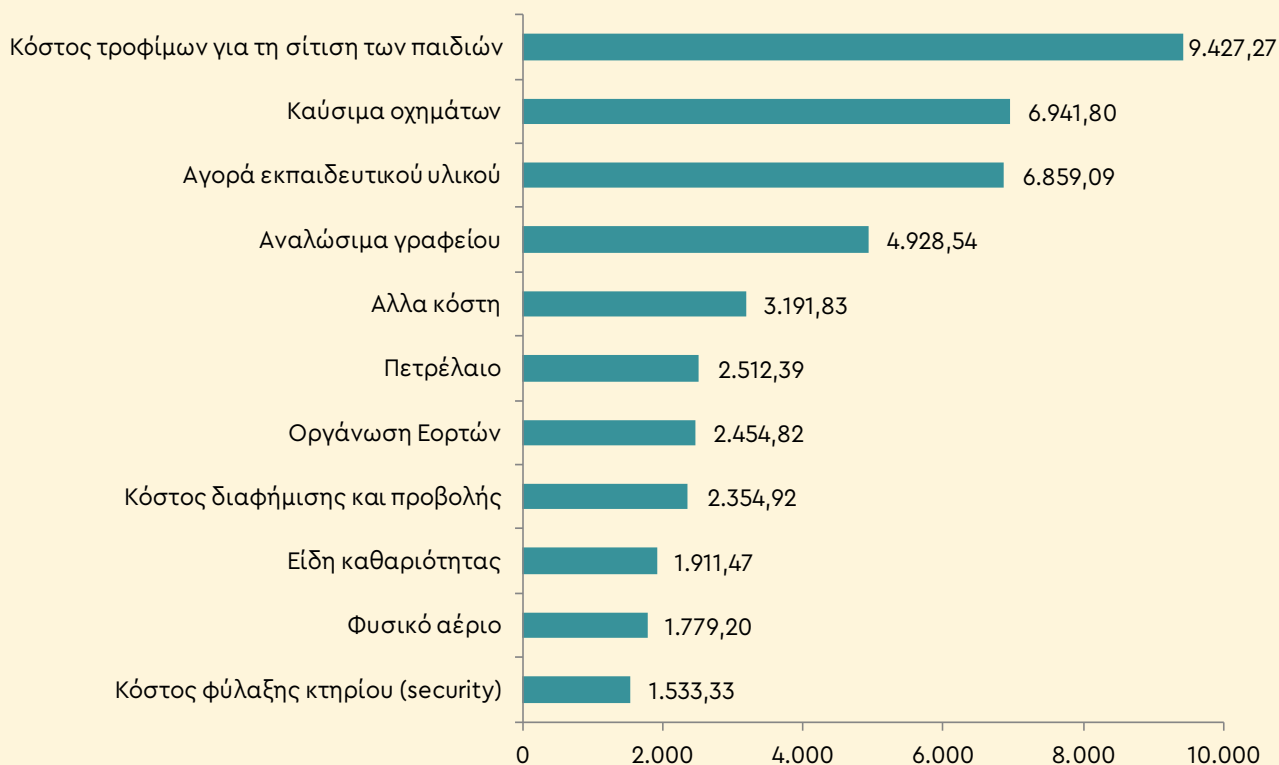
Σημαντικότερο στοιχείο του κόστους αυτού είναι η σίτιση των παιδιών, με το κόστος των τροφίμων να ανέρχεται σε 9.427,27€.

Ακολουθούν τα έξοδα για τα καύσιμα των οχημάτων που ανέρχονται σε 7.177,22€ για τις μονάδες που διαθέτουν σχολικό λεωφορείο και ακολουθούν η αγορά εκπαιδευτικού υλικού (6.859,09€) και τα αναλώσιμα γραφείου (4.928,54€). Σημαντική πηγή κόστους είναι και η θέρμανση των μονάδων, καθώς το άθροισμα των δαπανών για πετρέλαιο και φυσικό αέριο ανέρχεται σε 4.291,59€.

Γράφημα 11. Κόστη προσωπικού μίας μέσης μονάδας 70 παιδιών

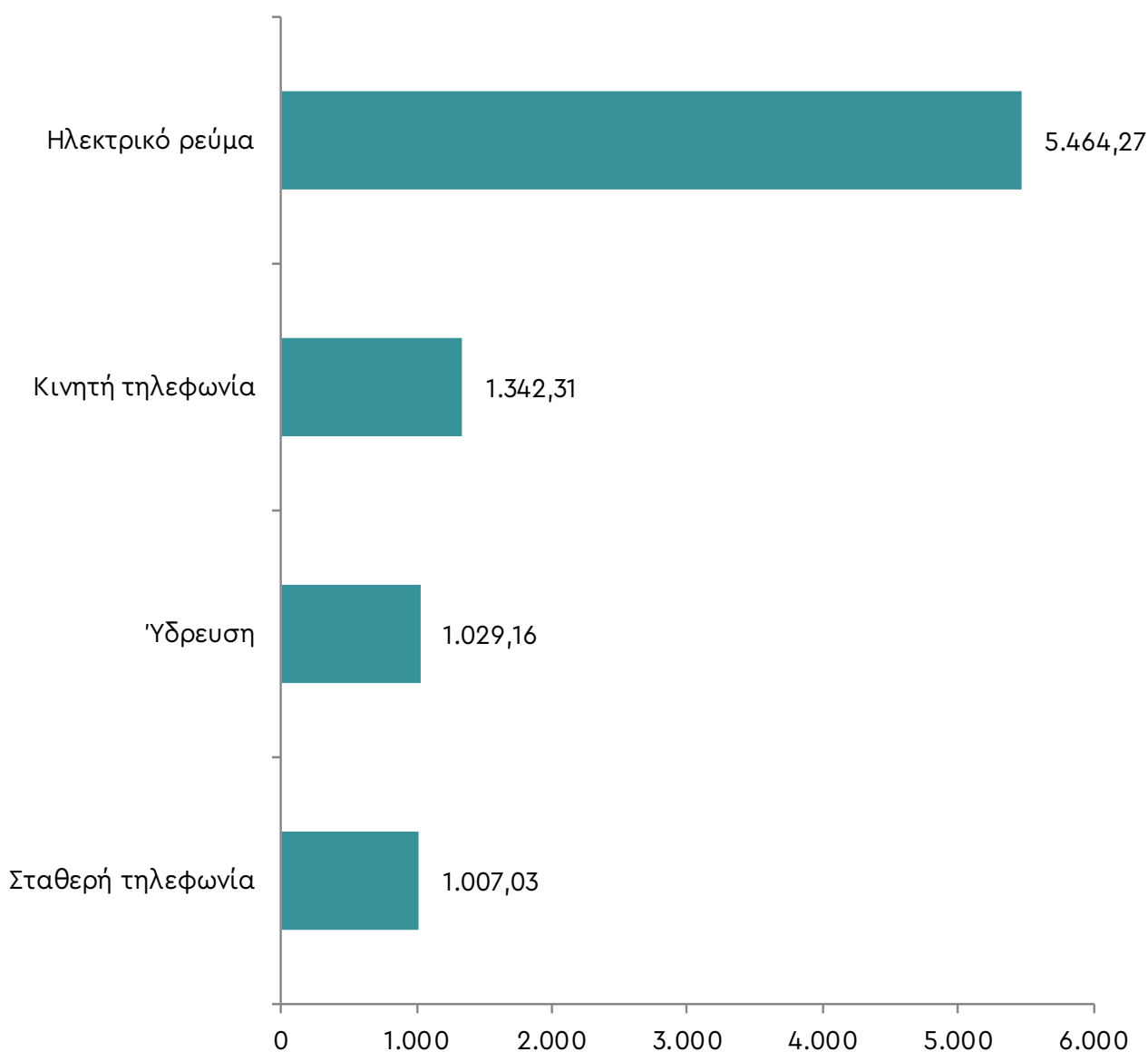
Γράφημα 12. Άλλα λειτουργικά κόστη μίας μέσης μονάδας 70 παιδιών

9.3 Μικτό κόστος

Η τελευταία κατηγορία κόστους αφορά στο μικτό κόστος που, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, περιλαμβάνει πηγές τόσο σταθερού όσο και μεταβλητού κόστους. Μία τυπική μονάδα 70 παιδιών πληρώνει 5.464,27€ για ηλεκτρικό ρεύμα, 2.349,34€ για σταθερή και κινητή τηλεφωνία και 1.029,16€ για ύδρευση (στους λογαριασμούς αυτούς περιλαμβάνονται και τα δημοτικά και άλλα τέλη).

Γράφημα 13. Μικτά κόστη μίας μέσης μονάδας 70 παιδιών

10. Ανάλυση νεκρού σημείου

Στην παρούσα ενότητα γίνεται ανάλυση νεκρού σημείου μίας μέσης επιχείρησης του κλάδου. Η ανάλυση του νεκρού σημείου (Break Even Point) είναι η τεχνική που χρησιμοποιείται για τη μελέτη των επιδράσεων των μεταβολών του όγκου (παραγωγής και πωλήσεων) στο κόστος παραγωγής και στα κέρδη της επιχείρησης. Νεκρό σημείο ονομάζεται το επίπεδο πωλήσεων της επιχείρησης που δεν δίνει ούτε κέρδος ούτε ζημία και κατά συνέπεια το επίπεδο πωλήσεων που πρέπει να ξεπεράσει η επιχείρηση προκειμένου να έχει κέρδη.

Με βάση τα παραπάνω, θα πρέπει στην ανάλυσή μας να υπολογίσουμε τα έσοδα και τα έξοδα ενός τυπικού παιδικού σταθμού και να εξετάσουμε πώς αυτά διακυμαίνονται ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών που φιλοξενούν. Στα βάση αυτή χρησιμοποιούμε διάφορα σενάρια, προκειμένου να διαπιστώσουμε σε ποιο βαθμό το voucher καλύπτει το πραγματικό κόστος των προσφερόμενων υπηρεσιών, κατά περίπτωση, ενώ επιχειρούμε να υπολογίσουμε και το ύψος στο οποίο θα έπρεπε να είναι το voucher, προκειμένου ένας παιδικός σταθμός με 70 παιδιά να είναι βιώσιμος.

10.1 Ανάλυση κόστους

Αρχικά, διαχωρίζουμε το κόστος σε σταθερό και μεταβλητό. Για το σταθερό κόστος θα χρησιμοποιήσουμε τα δεδομένα που προέκυψαν από τη στάθμιση για ένα τυπικό σταθμό 70 παιδιών. Θεωρούμε ότι οι υποδομές που αντικατοπτρίζονται εδώ στο σταθερό κόστος επαρκούν για τη λειτουργία ενός παιδικού σταθμού που εξυπηρετεί έως 120 παιδιά. Κι εδώ για λόγους απλούστευσης θα θεωρήσουμε ότι τα μικτά κόστη δεν μεταβάλλονται και θα τα αθροίσουμε στα σταθερά, γνωρίζοντας ότι αυτό ίσως να υποεκτιμά το κόστος, καθώς σε χαμηλά επίπεδα παραγωγής είναι μεν σταθερά, αλλά στη συνέχεια αυξάνονται.

Καταλήγουμε σε δύο τιμές για το σταθερό κόστος. Μία για το σταθερό κόστος για παιδικούς σταθμούς που διαθέτουν αυτοκίνητο (43.305,37€) και μία για παιδικούς σταθμούς που δεν διαθέτουν αυτοκίνητο (31.763,90€).

Αναφορικά με το μεταβλητό κόστος χρησιμοποιούμε τα δεδομένα που προέκυψαν από τους υπολογισμούς του μοναδιαίου κόστους. Προκύπτει ότι για τις δομές που διαθέτουν σχολικό λεωφορείο το μεταβλητό κόστος είναι 3.226,64€, ενώ γι'αυτές που δεν διαθέτουν 1.976,15 € αντίστοιχα.

10.2 Ανάλυση εσόδων

Στον πίνακα 5 παρουσιάζεται η τιμή του voucher ανά παιδί μέσω του προγράμματος «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής»

Πίνακας 5. Έσοδα από voucher

Βρέφη χωρίς σίτιση	2.375€
Βρέφη με σίτιση	2.945€
Νήπια χωρίς σίτιση	1.805€
Νήπια με σίτιση	2.375€

Πηγή: ΕΕΤΑΑ

Σημειώνεται ότι το voucher δεν καλύπτει υπηρεσίες σχολικού λεωφορείου, αθλητικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες κ.λπ.

Θα πρέπει να καταλήξουμε και σε μία ενιαία τιμή για τα έσοδα που προκύπτουν από το voucher ανά παιδί. Από τα δεδομένα του πίνακα 5, η τιμή για τα βρέφη με σίτιση είναι 2.945€ και για τα νήπια με σίτιση 2.375€. Προκειμένου να καταλήξουμε σε μία ενιαία τιμή, θα πρέπει να σταθμίσουμε την τιμή ανά παιδί ανάλογα με τη συμμετοχή βρεφών και νηπίων στο δείγμα μας. Όπως προκύπτει από το δείγμα και επιβεβαιώθηκε από focus group με εκπροσώπους της Ομοσπονδίας, ένας τυπικός παιδικός σταθμός φιλοξενεί κατά μέσο όρο 27% βρέφη και 73% νήπια. Ως εκ τούτου, η μέση τιμή ανά παιδί προκύπτει ως εξής.

$$\text{Μέση τιμή voucher ανά παιδί} = \frac{27}{100} \cdot \alpha + \frac{73}{100} \cdot \beta$$

Όπου α: η τιμή του voucher για βρέφη με σίτιση = 2.945 €

Όπου β: η τιμή του voucher για νήπια με σίτιση = 2.375 €

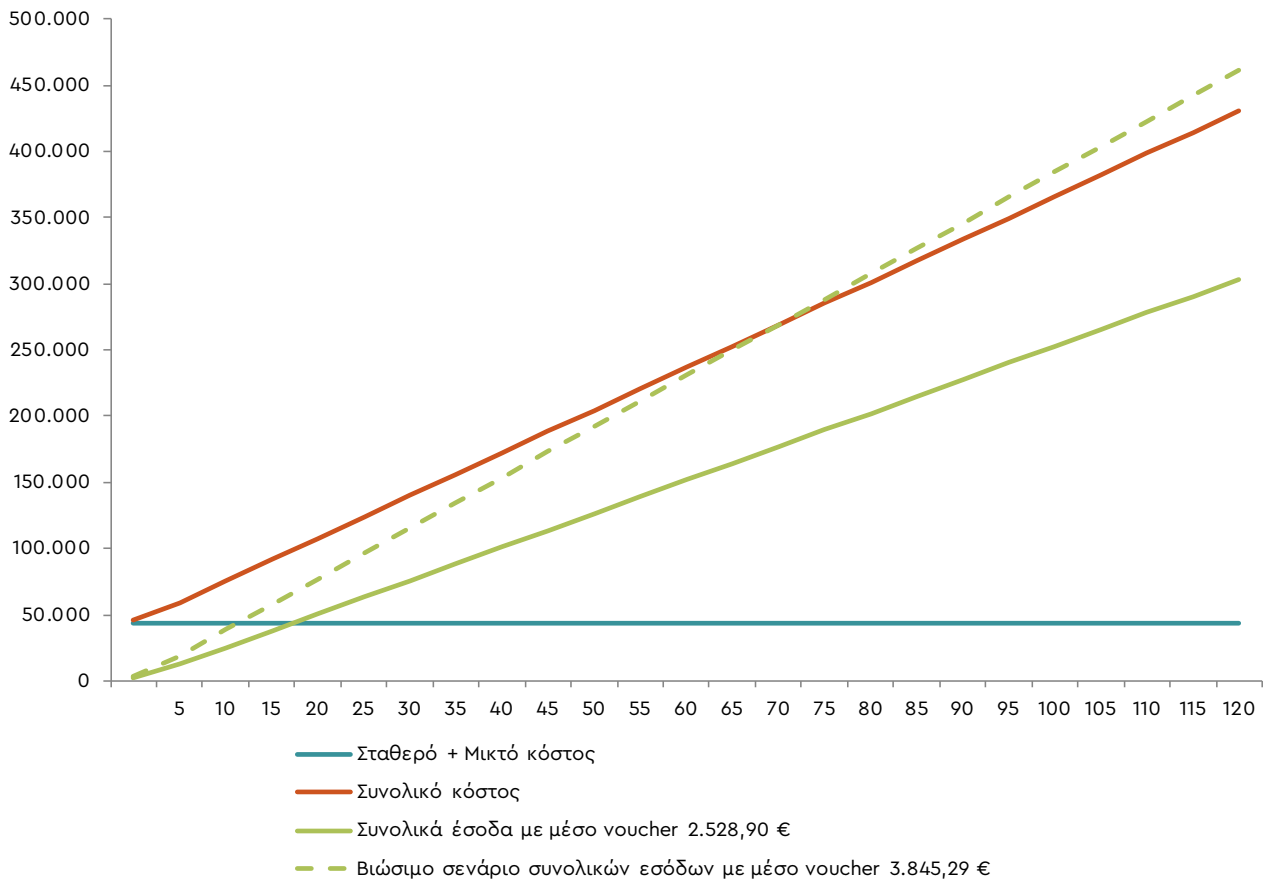
Με βάση τα παραπάνω, η μέση τιμή που προκύπτει ανά παιδί είναι: **2.528,9 €**

Σενάριο 1. Παιδικός σταθμός με λεωφορείο

Το πρώτο σενάριο περιγράφει την περίπτωση όπου τα έσοδα του παιδικού σταθμού προέρχονται αποκλειστικά από το πρόγραμμα voucher και εισπράττει για κάθε παιδί 2.528,9€ κατά μέσο όρο, τα οποία είναι και τα μόνα του έσοδα. Ο σταθμός αυτός παρέχει στα παιδιά σίτιση και μεταφορά με σχολικό λεωφορείο καθώς και κάποιες άλλες δραστηριότητες, χωρίς καμία επιπλέον χρέωση. Στο γράφημα 14, η μπλε γραμμή απεικονίζει το σύνολο του σταθερού κόστους, η κόκκινη γραμμή το συνολικό κόστος που ουσιαστικά προκύπτει από την πρόσθεση του μεταβλητού επάνω στο σταθερό, ενώ η πράσινη γραμμή απεικονίζει τα συνολικά έσοδα που, όπως προαναφέρθηκε, προέρχονται αποκλειστικά από τα voucher.

Στο σενάριο αυτό, μία επιχείρηση που φιλοξενεί 70 παιδιά θα παρουσιάσει ζημιά 92.147,17 €. Από τις κλίσεις της πράσινης και της κόκκινης γραμμής, είναι σαφέστατο ότι σε αυτό το σενάριο η επιχείρηση όχι απλά δεν είναι βιώσιμη σε κανένα επίπεδο, αλλά όσο αυξάνεται η παραγωγή τόσο περισσότερο διευρύνεται η απόσταση μεταξύ συνολικού κόστους και συνολικών εξόδων και άρα η ζημιά της. Με απλά λόγια, μια τέτοια επιχείρηση δεν έπρεπε ποτέ να αρχίσει να λειτουργεί. Στο σενάριο αυτό, για να είναι μία επιχείρηση που φιλοξενεί 70 παιδιά βιώσιμη (πράσινη διακεκομμένη γραμμή), η μέση τιμή του voucher (βρέφη + νήπια) θα έπρεπε να είναι 3.845,26 €. Η τιμή αυτή φαίνεται να συμφωνεί και με τις μέσες τιμές που χρεώνουν οι μονάδες σύμφωνα με τη μελέτη της ICAP. Συγκεκριμένα, μέσω έρευνας ερωτηματολογίου που διεξήγαγε η ICAP σε δείγμα 146 επιχειρήσεων του κλάδου το διάστημα 18.12.2019 – 14.2.2020, προέκυψε ότι τα δίδακτρα που χρεώνουν οι παιδικόι σταθμοί κυμαίνονται μεσοσταθμικά σε 3.370 € για μονάδες που δεν προσφέρουν καμία πρόσθετη υπηρεσία, ενώ κυμαίνονται μεταξύ 4.000 €- 4.500 € για μονάδες που προσφέρουν πρόσθετες υπηρεσίες.

Γράφημα 14. Υπολογισμός νεκρού σημείου παιδικού σταθμού με λεωφορείο

Με βάση την αναλογία βρεφών και νηπίων (27% και 73% αντίστοιχα), κάνοντας την αντίστροφη διαδικασία της στάθμισης, το βιώσιμο σενάριο προκύπτει από τις παρακάτω σχέσεις:

$$\alpha = \frac{384.529 - 73\beta}{27} \quad \text{και} \quad \beta = \frac{384.529 - 27\alpha}{73}$$

Όπου α: η τιμή του voucher για βρέφη με σίτιση, βάσει της οποίας η επιχείρηση είναι βιώσιμη.

Όπου β: η τιμή του voucher για νήπια με σίτιση, βάσει της οποίας η επιχείρηση είναι βιώσιμη.

Σε κάθε περίπτωση, θέτουμε αυθαίρετα μία τιμή για το α και παίρνουμε μία τιμή για το β και αντίστροφα.

Με βάση τους παραπάνω τύπους, ένας συνδυασμός τιμών voucher που θα οδηγούσε σε βιωσιμότητα έναν παιδικό σταθμό που εξυπηρετεί πάνω από 70 παιδιά θα μπορούσε να είναι:

4.000,00 € για βρέφη με σίτιση

3.788,07 € για νήπια με σίτιση

Σενάριο 2. Παιδικός σταθμός με λεωφορείο που δεν το χρησιμοποιούν οι χρήστες voucher

Στο 2ο σενάριο υποθέτουμε ότι ένας παιδικός σταθμός διαθέτει οχήματα για τη μεταφορά των παιδιών και επίσης ότι φιλοξενεί τόσο παιδιά με το πρόγραμμα voucher όσο και παιδιά χωρίς voucher σε αναλογία ½ έκαστα. Ο παιδικός σταθμός έχει τη δυνατότητα να μεταφέρει με λεωφορείο όλα τα παιδιά, αλλά το χρησιμοποιούν μόνο τα παιδιά εκτός προγράμματος voucher. Τέλος, υποθέτουμε ότι οι γονείς των παιδιών (βρέφη και νήπια) που δεν είναι χρήστες voucher πληρώνουν στον παιδικό σταθμό κατά μέσο όρο 3.845,26€, με βάση τη σταθμισμένη τιμή που υπολογίσαμε παραπάνω, ώστε να καθίσταται ο παιδικός σταθμός βιώσιμος. Τέλος, δεδομένου ότι υποθέσαμε πως μόνο τα μισά παιδιά χρησιμοποιούν το λεωφορείο, θα μειώσουμε όλο το μεταβλητό κόστος των λεωφορειών (οδηγοί και καύσιμα) κατά 50%, ακόμα και αν αυτό πρακτικά δεν είναι εφικτό.

Με βάση τις παραπάνω υποθέσεις το σταθερό κόστος της επιχείρησης παραμένει 43.305,37€, ενώ το μεταβλητό κόστος πλέον μειώνεται από τα 3.226,64€ στα 2.995,41€.

Αναφορικά με τα έσοδα που παιδικού σταθμού, θα υπολογίσουμε μία μέση τιμή ανά παιδί με βάση τη μεσοσταθμική τιμή του voucher (2.528,9€) για τα μισά παιδιά και με το βιώσιμο σενάριο των 3.845,26€ για τα υπόλοιπα μισά παιδιά.

$$\text{Μέση τιμή voucher ανά παιδί} = \frac{\left(\frac{27}{100} \cdot \alpha + \frac{73}{100} \cdot \beta\right) + \gamma}{2}$$

Όπου α: η τιμή του voucher για βρέφη με σίτιση = 2.945 €

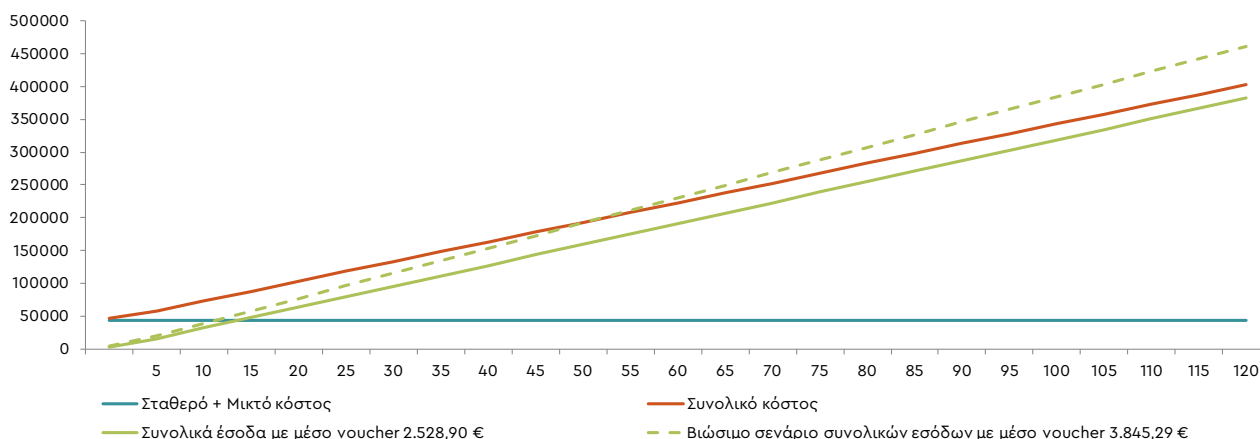
Όπου β: η τιμή του voucher για νήπια με σίτιση = 2.375 €

Όπου γ: η τιμή που χρεώνει ο παιδικός σταθμός για παιδικά που δεν διαθέτουν voucher = 3.845,29 €

Η μέση τιμή που προκύπτει τώρα ανά παιδί είναι **3.187,08€**.

Όπως φαίνεται και στο γράφημα 15 ούτε σε αυτό το σενάριο η επιχείρηση είναι βιώσιμη, αφού σε επίπεδο φιλοξενίας 70 παιδιών παρουσιάζει ζημιά 29.888,47€. Η διαφορά τώρα είναι ότι η επιχείρηση μπορεί να καταστεί βιώσιμη, αν αυξήσει πάρα πολύ τον αριθμό φιλοξενούμενων παιδιών. Συγκεκριμένα, προκύπτει ότι η επιχείρηση σε αυτό το σενάριο θα καταφέρει να ισοσκελίσει τα συνολικά της έσοδα με το συνολικό της κόστος, αν φιλοξενούσε 230 παιδιά. Φυσικά αυτό το σενάριο είναι υπεραισιόδοξο, καθώς θεωρούμε ότι η επιχείρηση μπορεί να εξυπηρετήσει 230 παιδιά με το σταθερό κόστος που εξυπηρετεί τα 70 παιδιά, ενώ σε κάθε περίπτωση, ένα τέτοιο σενάριο, αποκλείει όλους τους μικρότερους παιδικούς σταθμούς

Γράφημα 15. - Υπολογισμός νεκρού σημείου παιδικού σταθμού με λεωφορείο που δεν χρησιμοποιείται από όλους

Προκειμένου να καταστεί η επιχείρηση βιώσιμη σε αυτό το σενάριο, θα πρέπει να πετύχει μέσο έσοδο ανά παιδί ποσό που ανέρχεται σε 3.845,29€.

$$\text{Μέση τιμή voucher ανά παιδί} = \frac{\left(\frac{27}{100} \cdot \alpha + \frac{73}{100} \cdot \beta\right) + \gamma}{2} = 3.845,29\text{€}$$

Αυτό μπορεί να γίνει με δύο τρόπους:

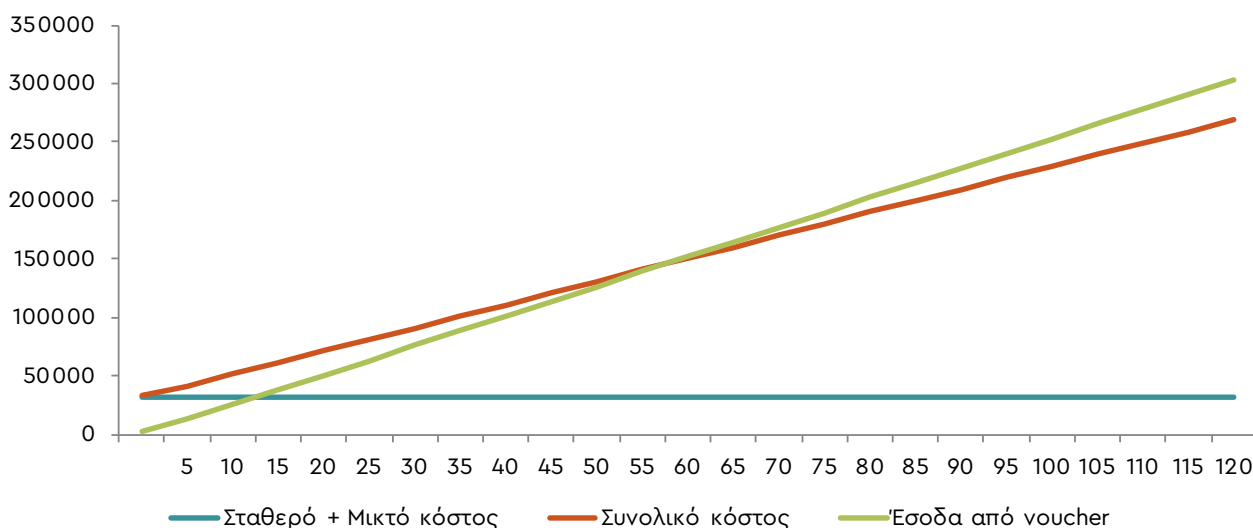
- Με αύξηση της τιμής του voucher
- Με μετακύλιση του κόστους στις οικογένειες που δεν είναι δικαιούχοι voucher.

Στην πρώτη περίπτωση, με βάση την παραπάνω σχέση, θα πρέπει το voucher να διαμορφωθεί κατά μέσο όρο στα 3.845,29€, με ακριβώς τον ίδιο τρόπο που περιγράψαμε στο σενάριο 1. Σε περίπτωση που δεν γίνει αυτό, με βάση τον παραπάνω τύπο, ένας παιδικός σταθμός που φιλοξενεί 70 παιδιά θα πρέπει να χρεώνει στα παιδιά που δεν διαθέτουν voucher 5.161,68€. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να αυξήσει κατά 1.316,39€ τη χρέωση στις οικογένειες που δεν έχουν voucher, προκειμένου να καταστεί βιώσιμος.

Σενάριο 3. Παιδικός σταθμός χωρίς λεωφορείο

Το τρίτο σενάριό μας αναφέρεται στην περίπτωση ενός παιδικού σταθμού ο οποίος εξυπηρετεί μόνο παιδιά με voucher, δεν διαθέτει οχήματα μεταφοράς τους και άρα δεν επωμίζεται καθόλου σταθερά και μεταβλητά κόστη οχημάτων. Στην περίπτωση αυτή ξεκινάμε με πολύ χαμηλότερο σταθερό κόστος, αφού στους παιδικούς σταθμούς χωρίς λεωφορείο αυτό ανέρχεται σε 23.109,91€. Συνυπολογίζοντας και το μικτό κόστος (8.653,98€), το οποίο δεν διαφοροποιείται σε σχέση με τους παιδικούς σταθμούς με λεωφορείο, ξεκινάμε από ένα άθροισμα σταθερού και μικτού κόστους ύψους 31.763,90€. Το μοναδιαίο μεταβλητό κόστος είναι επίσης μειωμένο και ανέρχεται σε 1.916,15€ ανά παιδί. Στο σενάριο αυτό, με δεδομένη την μεσοσταθμική τιμή του voucher 2.528,9€ ανά παιδί, ένας παιδικός σταθμός που εξυπηρετεί 70 παιδιά παρουσιάζει ετήσιο κέρδος (προ φόρων) 6.928,60 €, ποσό που μπορεί να τον καθιστά κερδοφόρο, αλλά εξαιρετικά ευάλωτο σε απρόβλεπτες μεταβολές.

Γράφημα 16. Υπολογισμός νεκρού σημείου χωρίς λεωφορείο

11. Βασικά συμπεράσματα και προτάσεις

Η προσχολική αγωγή είναι κομβικής σημασίας τόσο για την εξέλιξη των παιδιών όσο και για την δυνατότητα που δίνει στους γονείς να εργάζονται, με θετικές επιδράσεις στην οικονομική ανάπτυξη. Παρόλα αυτά, η Ελλάδα παρουσιάζει ιδιαίτερα χαμηλές επιδόσεις όσον αφορά στην εγγραφή των παιδιών σε δομές προσχολικής εκπαίδευσης.

Η Δράση «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» αποτελεί βασικό πυλώνα της εξωοικογενειακής φροντίδας παιδιών στη χώρα, χρηματοδοτώντας, ταυτόχρονα, ένα σημαντικό μέρος της δραστηριότητας των παιδικών σταθμών.

Σύμφωνα με τους υπολογισμούς μας, το σταθερό κόστος ενός μέσου παιδικού σταθμού ξεπερνά τις 34.000€, με το κόστος του κτηρίου να αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος του. Το μεταβλητό κόστος από την άλλη είναι πολύ μεγαλύτερο, καθώς ξεπερνά τις 166.000€, με το μεγαλύτερο μέρος του να αποτελεί το κόστος απασχόλησης νηπιαγωγών και βρεφοκόμων, ενώ ακολουθεί το κόστος των οδηγών, για όσους παιδικούς σταθμούς διαθέτουν οχήματα μεταφοράς των παιδιών.

Υπάρχουν μεγάλες διαφορές στο κόστος της κάθε μονάδας, το οποίο εξαρτάται από διάφορους παράγοντες. Για παράδειγμα, οι μονάδες στην Αττική έχουν μεγαλύτερο κόστος από της επαρχίας, οι δομές που φιλοξενούν βρέφη και νήπια έχουν μεγαλύτερο κόστος από τις δομές που φιλοξενούν μόνο νήπια, ενώ οι δομές με σχολικό έχουν μεγαλύτερο κόστος από τις δομές χωρίς σχολικό.

Ανεξάρτητα από τις διαφοροποιήσεις αυτές, οι τιμές του voucher που προσφέρονται σε οικογένειες μέσω της δράσης «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» είναι κοινές και δεδομένες για όλες τις κατηγορίες παιδικών σταθμών ανεξάρτητα από τις πρόσθετες υπηρεσίες που προσφέρουν.

Με βάση την υφιστάμενη τιμή των voucher πήραμε 3 σενάρια παιδικών σταθμών.

- Ενόσ παιδικού σταθμού που φιλοξενεί παιδιά μόνο μέσω του προγράμματος voucher, διαθέτει λεωφορείο και παρέχει την υπηρεσία δωρεάν.
- Ενόσ παιδικού σταθμού που φιλοξενεί τα μισά του παιδιά μέσω του προγράμματος voucher, ενώ στα άλλα μισά πληρώνουν οι οικογένειές τους το βιώσιμο αντίτιμο το οποίο υπολογίσαμε, διαθέτει λεωφορείο, αλλά δεν το χρησιμοποιούν τα παιδιά μέσω του προγράμματος.
- Ενόσ παιδικού σταθμού χωρίς λεωφορείο.

Από τα σενάρια αυτά, ουσιαστικά, κανένα δεν καθιστά τις μονάδες βιώσιμες με βάση τις υφιστάμενες τιμές των voucher.

Ως εκ τούτου, οι τιμές των voucher είτε θα πρέπει να αναπροσαρμοστούν προς τα πάνω είτε να αποσυνδεθούν από τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Επίμετρο – Επιπτώσεις της αύξησης των τιμών ενέργειας στο κόστος λειτουργίας των ιδιωτικών παιδικών σταθμών

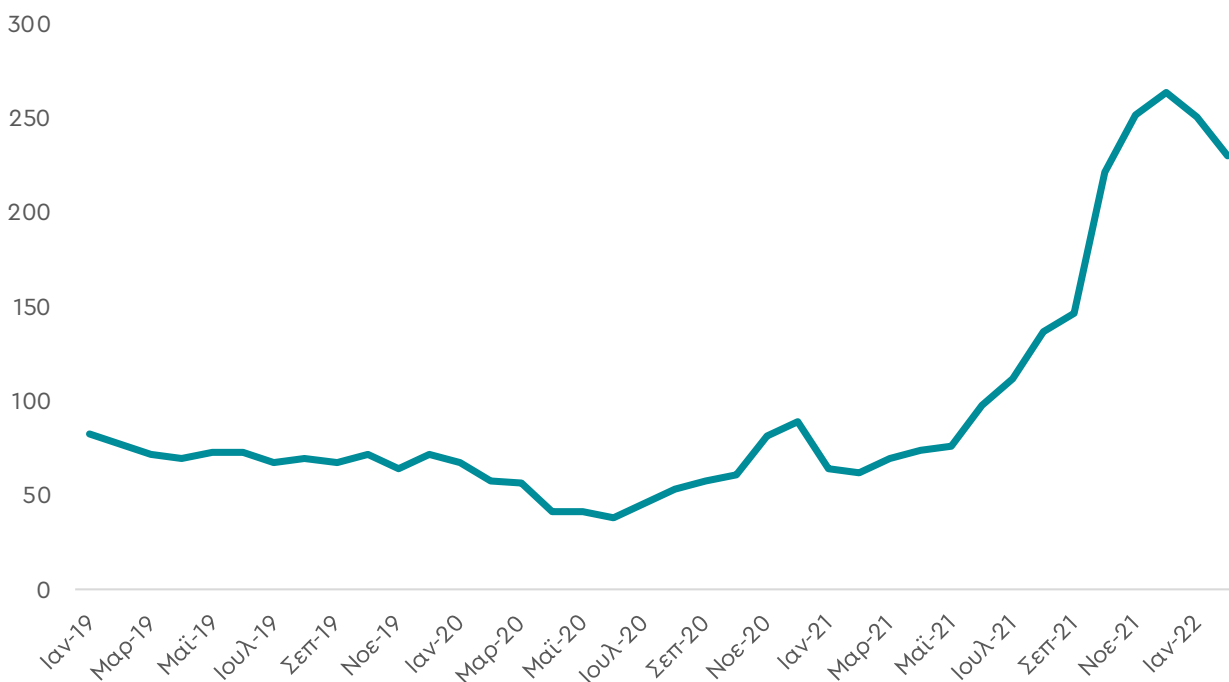
Το 2021 παρατηρήθηκε μια πρωτοφανής αύξηση στο κόστος της ηλεκτρικής ενέργειας. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 6 και το Γράφημα 16, η μεσοσταθμική τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος το 2021 υπερδιπλασιάστηκε σε σχέση με το 2020, φθάνοντας από τα 58,1 ευρώ η μεγαβατώρα τα 132,12€. Λόγω δε των γεωπολιτικών εξελίξεων, η ανάκαμψη που αναμενόταν το δεύτερο τρίμηνο του 2022, δεν πρόκειται να επανέλθει πριν το τέλος του 2023.

Πίνακας 6. Μεσοσταθμική τιμή αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στο διασυνδεδεμένο σύστημα, ευρώ/MWh

2019	2020	2021
71,753	58,099	132,12

Πηγή: ΑΔΜΗΕ

Γράφημα 17. Μεσοσταθμική τιμή αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στο διασυνδεδεμένο σύστημα, ευρώ/MWh

Πηγή: ΑΔΜΗΕ

Αύξηση παρατηρήθηκε σε όλα τα κόστη που αφορούν στην ενέργεια.

Το φυσικό αέριο το 2021 αυξήθηκε κατά 68% σε σχέση με τις τιμές του 2020. Τους δύο δε πρώτους μήνες του 2022, η αύξηση έφτασε το 186,57% και 120,69% με έτος αναφοράς το 2020.

Το πετρέλαιο θέρμανσης αυξήθηκε κατά 19,98% σε σχέση με τις τιμές του 2020, ενώ τους πρώτους δύο μήνες του 2022 η αύξηση ήταν 42,69% και 54,75%.

Όπως είναι επόμενο, οι ως άνω ανατιμήσεις στην ενέργεια και τα καύσιμα αυξάνουν το κόστος λειτουργίας των ιδιωτικών παιδικών σταθμών.

Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης και αξιοποιώντας τα στοιχεία που έχουμε συλλέξει, επεξεργαστήκαμε δύο σενάρια με βάση τα οποία εκτιμήθηκε η αύξηση που προκαλείται στο κόστος λειτουργίας των ιδιωτικών παιδικών σταθμών, λόγω των ανατιμήσεων στην ενέργεια και τα καύσιμα και κατ' επέκταση η προς τα πάνω μεταβολή του μοναδιαίου κόστους των επιχειρήσεων αυτών, δηλαδή το κόστος που ενέχει η φιλοξενία ενός παιδιού κατά μέσο όρο στο σύνολο και στην κάθε κατηγορία μονάδας.

Στο πρώτο σενάριο θεωρήσαμε ότι το κόστος για το ηλεκτρικό ρεύμα, το φυσικό αέριο, το πετρέλαιο θέρμανσης και τα καύσιμα έχει αυξηθεί κατά 50% και όλα τα υπόλοιπα κόστη έχουν παραμείνει σταθερά.

Στο σενάριο αυτό, το μοναδιαίο κόστος αυξήθηκε ως εξής :

- στο σύνολο των δομών κατά 85,46€
- στις δομές της Αττικής κατά 84,94€
- στις δομές της υπόλοιπης Ελλάδας κατά 85,78€
- στις δομές που φιλοξενούν βρέφη και νήπια κατά 87,94€
- στις δομές που φιλοξενούν μόνο νήπια κατά 72,03€
- στις δομές με ιδιόκτητο κτήριο κατά 101,29€
- στις δομές με ενοίκιο κατά 74,45€
- στις δομές με σχολικό κατά 94,05€
- στις δομές χωρίς σχολικό κατά 47,02€

Στο δεύτερο σενάριο θεωρήσαμε ότι το κόστος για το ηλεκτρικό ρεύμα, το φυσικό αέριο, το πετρέλαιο θέρμανσης και τα καύσιμα έχει αυξηθεί κατά 100% και όλα τα υπόλοιπα κόστη έχουν παραμείνει σταθερά.

Στο σενάριο αυτό το μοναδιαίο κόστος αυξήθηκε ως εξής :

- στο σύνολο των δομών κατά 170,92€
- στις δομές της Αττικής κατά 169,88€
- στις δομές της υπόλοιπης Ελλάδας κατά 171,56€
- στις δομές που φιλοξενούν βρέφη και νήπια κατά 175,89€
- στις δομές που φιλοξενούν μόνο νήπια κατά 144,05€
- στις δομές με ιδιόκτητο κτήριο κατά 202,58€
- στις δομές με ενοίκιο κατά 148,91€
- στις δομές με σχολικό κατά 188,09€
- στις δομές χωρίς σχολικό κατά 94,03€

Στον Πίνακα 7 αποτυπώνονται τα μοναδιαία κόστη συνολικά με βάση τα δύο προαναφερόμενα σενάρια.

Πίνακας 7.

	Μοναδιαίο κόστος βάση των στοιχείων που συλλέχθηκαν για το 2019	Μοναδιαίο κόστος επί των στοιχείων του 2019, με την υπόθεση ότι ηλεκτρικό ρεύμα, φυσικό αέριο, πετρέ- λαιο θέρμανσης και καύσιμα έχουν αυξηθεί κατά 50%	Μοναδιαίο κόστος επί των στοιχείων του 2019, με την υπόθεση ότι ηλεκτρικό ρεύμα, φυσικό αέριο, πετρέ- λαιο θέρμανσης και καύσιμα έχουν αυξη- θεί κατά 100%
Σύνολο δομών	3.564,58€	3.650,04€	3.735,50€
Δομές Αττικής	3.931,41€	4.016,35€	4.101,29€
Δομές Υπόλοιπης Ελλάδας	3.479,89€	3.535,67€	3.651,45€
Δομές που φιλοξενούν βρέφη & νήπια	3.695,32€	3.783,27€	3.871,21€
Δομές που φιλοξενούν μόνο νήπια	3.042,32€	3.114,35€	3.186,38€
Δομές με ιδιόκτητο κτήριο	4.358,12€	4.459,41€	4.560,70€
Δομές με ενοίκιο	3.016,10€	3.090,55€	3.165,00€
Δομές με σχολικό	3.838,10€	3.932,15€	4.026,19€
Δομές χωρίς σχολικό	2.383,23€	2.430,24€	2.477,26€

Από τα στοιχεία που παρατέθηκαν είναι εμφανές ότι το κόστος λειτουργίας των ιδιωτικών παιδικών σταθμών έχει ήδη αυξηθεί σημαντικά.

Βιβλιογραφία

Διανέοσις (2021) *Το νέο πλαίσιο για την προσχολική αγωγή των παιδιών 0-4 στην Ελλάδα*. Διανέοσις.

Θανόπουλος, Γ. (2018) *Κείμενο εργασίας για την Προσχολική αγωγή και εκπαίδευση Έρευνες ΠΟΣΙΠΣ σε γονείς και ιδιοκτήτες παιδικών σταθμών για την υποχρεωτική φοίτηση στο προνήπιο*. ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, Αθήνα.

Λυγγίτσος, Α. (2012) *Κοστολόγηση και διαχείριση προϋπολογισμού μικρής επιχείρησης*. ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, Αθήνα.

ICAP (2020) *Κλαδική μελέτη: Ιδιωτικοί Βρεφονηπιακοί – Παιδικοί Σταθμοί*. ICAP, Αθήνα.

Mankiw, G, Taylor, M. & Ashwin, A. (2020) *Οικονομική των επιχειρήσεων*, Εκδόσεις Τζιόλα, Αθήνα.

Tinajero A. & Loizillon, A. (2018) *Review of care, education and child development indicators in ECCE Desk review prepared for UNESCO on existing indices and indicators*. UNESCO, Paris

E.E.T.A.A. (2020) Δράση «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματική ζωής»: Στατιστικά στοιχεία ωφελούμενων του προγράμματος. E.E.T.A.A.

Κανονιστικά κείμενα

Δ22/οικ. 11828/293 (ΦΕΚ 1157/2017) ΕΕΤΑΑ, (2021) Πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος προς δικαιούχους για υποβολή αιτήσεων συμμετοχής στο πλαίσιο της δράσης «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» Περιόδου 2021-2022.

Πρότυπο Κανονισμού Λειτουργίας Δημοτικών Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών» (Κοινή Υπουργική Απόφαση 41087/29-11-2017).

Ιστοσελίδες

<https://www.admie.gr/agora/enimerotika-deltia/mesostathmiki-timi-agoras>

<https://www.eetaa.gr/>

<https://www.statistics.gr/>

Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο Ιδιωτικών Παιδικών Σταθμών

Για να έχουμε μία εικόνα του κόστους λειτουργίας σε συνθήκες κανονικότητας παρακαλώ συμπληρώστε το ερωτηματολόγιο με βάση τα στοιχεία του 2019, πριν δηλαδή την πανδημία του κορωνοϊού

Δήμος _____

Αριθμός βρεφών που φιλοξενείτε _____

Αριθμός νηπίων που φιλοξενείτε _____

1. Λογαριασμοί

Παρακαλώ, συμπληρώστε το κόστος σε ετήσια βάση για τις παρακάτω κατηγορίες λογαριασμών:

- Σταθερή τηλεφωνία: _____€
- Κινητή τηλεφωνία: _____€
- Ηλεκτρικό ρεύμα: _____€
- Πετρέλαιο: _____€
- Φυσικό αέριο: _____€
- Ύδρευση: _____€

2. Κόστος συντήρησης οχημάτων

- Πόσα σχολικά λεωφορεία χρησιμοποιείτε (εφόσον έχετε) : _____
- Πόσα άλλα οχήματα χρησιμοποιείτε (εφόσον έχετε) : _____

Παρακαλώ, συμπληρώστε το κόστος σε ετήσια βάση για τις παρακάτω κατηγορίες δαπανών για τα οχήματα

- Καύσιμα οχημάτων: _____€
- ΚΤΕΟ οχημάτων: _____€
- Τέλη κυκλοφορίας: _____€
- Κόστος συντήρησης οχημάτων: _____€
- Leasing οχημάτων: _____€

3. Αποσβέσεις παγίων

A) Εάν το κτήριο είναι ιδιόκτητο και έχει αποκτηθεί εντός της τελευταίας 25ετίας, παρακαλώ, συμπληρώστε:

- Το έτος αγοράς του κτηρίου: _____
- Το κόστος αγοράς του κτηρίου: _____€

B) Για κάθε όχημα (σχολικό λεωφορείο) που χρησιμοποιείτε παρακαλώ συμπληρώστε:

- Το έτος αγοράς του κάθε οχήματος: _____
- Το κόστος αγοράς του κάθε οχήματος: _____€

Γ) Συμπληρώστε τη συνολική αξία των ηλεκτρονικών υπολογιστών, των περιφερειακών και των λογισμικών που αγοράστηκαν στην τελευταία 5ετία: _____€

4. Λειτουργικά κόστη κτηρίου

Παρακαλώ, συμπληρώστε το κόστος σε ετήσια βάση για τις παρακάτω κατηγορίες κόστους:

- Ενοίκιο (εάν το κτήριο δεν είναι ιδιόκτητο) : _____€
- Συντήρηση κτηρίου: _____€
- Κόστος φύλαξης κτηρίου (security) : _____€
- Αναγόμωση πυροσβεστήρων: _____€
- Είδη καθαριότητας: _____€
- Άλλο (παρακαλώ προσδιορίστε) : _____€

5. Κόστος προσωπικού

Παρακαλώ, συμπληρώστε το συνολικό ετήσιο κόστος (συμπεριλαμβανομένων εργοδοτικών εισφορών) για καθεμία από τις παρακάτω κατηγορίες προσωπικού/συνεργατών ανά κατηγορία:

- Κόστος νηπιαγωγών : _____€
- Κόστος διοικητικού προσωπικού : _____€
- Κόστος καθαριστών/τριών : _____€

- Κόστος οδηγών: _____€
- Κόστος παιδίατρου / ψυχολόγου : _____€
- Κόστος συνοδών : _____€
- Κόστος βρεφοκόμων : _____€
- Κόστος μάγειρα/ισσας : _____€
- Κόστος τραπεζοκόμων/βοηθητικού προσωπικού κουζίνας : _____€
- Κόστος κηπουρού : _____€
- Κόστος λογιστή / νομικού: _____€
- Άλλο (παρακαλώ προσδιορίστε) : _____€

6. Κόστος εκπαιδευτικής λειτουργίας

Παρακαλώ, συμπληρώστε το κόστος σε ετήσια βάση για τις παρακάτω κατηγορίες κόστους:

- Κόστος τροφίμων για τη σίτιση των παιδιών: _____€
- Οργάνωση εορτών: _____€
- Αγορά εκπαιδευτικού υλικού: _____€
- Αναλώσιμα γραφείου: _____€
- Άλλο (παρακαλώ προσδιορίστε) : _____€

7. Λοιπές δαπάνες

Παρακαλώ, συμπληρώστε το κόστος σε ετήσια βάση για τις παρακάτω κατηγορίες κόστους:

- Ασφάλειες (κτηρίου, αστική ευθύνη, σχολικού λεωφορείου) : _____€
- Κόστος διαφήμισης και προβολής: _____€
- Κόστος εξυπηρέτησης δανείων (Προσοχή! Συμπληρώνετε μόνο την αποπληρωμή των τόκων σε ετήσια βάση) : _____€
- Μικροέξοδα: _____€

Αθήνα

Αριστοτέλους 46,
10433
τηλ —
210 8846852
email —
info@imegsevee.gr

Θεσσαλονίκη

Κωλέττη 24,
54627
τηλ —
2310 545967
email —
thessaloniki@imegsevee.gr

Πάτρα

Πανεπιστημίου 170,
26443
τηλ —
2610 438557
email —
patra@imegsevee.gr

Λάρισα

Καστοριάς 2α,
41335
τηλ —
2410 579876-7
email —
larisa@imegsevee.gr

Ιωάννινα

Σταύρου Νιάρχου 94,
45500
τηλ —
26510 44727
email —
ioannina@imegsevee.gr

Ηράκλειο

Βασ. Πατρικίου 11,
71409
τηλ —
2810 361040
email —
iraklio@imegsevee.gr